Контрольный экземпляр

Массо а мехкий пролетареш, вlашагlкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувла 1923 шера дениз ● ШИНАРА, 12 ИЮНЬ, 1979 ШУ. ● № 70 (6045). ● Мах 2 кепиг.

НОВКЪОСТИЙ СУД

Детlаухаш вай общество дахх ма ду, — белгалдаьккхина КПСС XXV съезде, — да йиш йоацаш хул нравственноста социалистически боарама тlеравуьлар — къаракъаш мелилга, хулиганство, социалистически доалахье лечкъаелга, прогулаш, кхыдола харцахьа хlамаш. Цу тайпарча хlамашца къовсам лоаттабеш бизза пайда оаш бева къахьегача коллектива хетачох а, непайоазом критически дашах а, кхетам баларах а, законах а. Из кху а чlоагlагlа белгалду «Идеологически, политико-кхетама болх дlахо тоабарах» КПСС Центральни Комитето баьча соцам тlа. Социалистически правопорядоки законности чlоагlдаро цхьан оагlорахье дlадех прокуратура, суда, чурча гlулакхий органий болх вргабоахаш дlахо тоабелга, хlаьта вокх оагlорахье — тайп-тайпарча общественни организацей белхд боарам ййбелга. Цар лоархlам белгалбеш ба мехка, союзни автономни республикий конституцех тlа.

Цу общественни организацешта юкъе ший лоархlам болаш яц новкъостий судаш. Бокъонаш телхаярца лоаттабеча къовсаме къахьегамхоша дикъа лацаро дикагlа пайда луш чlоагlъенна дlаяттая форма я из. Новкъостий судаш деккарайна а советски законаш коммунистически морала нормаш лоархlаш хургболаш граждан хьалкхебаре, къахьегама дисциплина чlоагlъяре, социалистически доалахье лорраяга чlоагlдара гlо де, хулиганствоца, къаракъаш меларца, общественни дукъаларча кхыча хlамашца лоаттабеча къовсама юкъе дакъа лаца.

Нохч-Гlалгlай АССР промышленноста предприятешка, гlишлонаш хьалъеча, транспорте, колхозашка, совхозашка, учреждешка, организацешка, халкъа депутатий юртаккхарча Советашка, жилищни объединенешка ваар совгlа новкъостий судаш я. Цар составе хержаб динегlбола, сийдеш бола болхлой, колхозхой, халкъа боахама специалисташ.

Общественна дукъаларча гlулакхашца къовсам лоаттабеча белха тlа дика опыт Iоаль а шоай коллективашка дисциплинен общественни порядок телхаерашца хьинаре къовсам лоаттабеш а дукха новкъостий судаш я. Масала, Грозненски нефтехимически комбината новкъостий судо 1978 шера 60 дош къовстадаьд тайп-тайпара бокъонаш талхаярий. Дика болх беш я СССР 50 шу дизара цlерагlча химически заводера, Грозненски автотранспортни предприятера, Надтеречни района «Загорский» совхозера, Малгобекски района «Кавказ» яхача совхозера, кхычахьара новкъостий судаш.

Новкъостий судий болх имса вlаштlехьбоаккхийтеж цар хьинар вlдехтеж дукхагlча даьккъе тайша да халкъа депутатий моттигерча Советаша, хlаьта иштта къахьегача коллективаш профсоюзни организацеша царна кулгалдарах.

Город Грозненски Заводской районе 200 совгlа новкъостий судаш я. Цар балхага хаддамза хьеж халкъа депутатий районни Совета исполнительни комитет. Беркате болх беш я исполкоме вlашагlъелла новкъостий судий балхага хьожаш йола общественни совет, новкъостий судий председателашцеи членашцеи хlара бетта ю семинарски занятеш, балха опыт дlа-юха эцаш совещанеш. Цу занятешка къамаьлаш ду исполкома, районни суда, прокуратура, чурча гlулакхий отдела белхтоахаерча белхлоша. Новкъостий судий председателаштеи секретараштеи доккха методически гlо ду заседанеш вlаштlехьъяхи, дешаш дувцара порадок лелае, решенеш тlаэца а но кхоачашъяра тlахьожам лоаттабе а.

Бакъда, Грозненски, Урус-Мартановски, Шалински, Ножай-Юртовски районий цхьайолча предприятешка, организацешка, юртий Советашка новкъостий судий торонех пайда кlезига эц. Цар планагlа болх бац, дисциплина телхаерашца къовсам лоаттабеча инициатива гойтац, профилактически болх бечаа дакъа кlезига лоац. Дукхача новкъостий судаша шоаш хержача коллективашта хьалхашка отчеташ эц. Из кхоачамбоацар да йиш йолаш дац. Новкъостий судий имсаа торонеки биззагlа а беркатегlа а пайда эца беза. Цунна тlаберзабаь ба 1977 шера СССР Лакхехьарча Совета Президиумо «Новкъостий судий болх вргабоахаш дlахо тоабарах» тlаэцна сецам. Цу сецамо ма ккхара союзни республикай законодательстваш юкъе даьд новкъостий судий хоржамаш дикагlа вlаштlехьдахаро, компетенцеш шеръяра, дешаш къестадеча хана законность чlоагlагlа леладара, новкъостий судий членашта поощрени ара тlадерзадаь хувцамаш. РСФСР Лакхехьарча Совета Президиумо уж хувцамаш юкъедихьад «Новкъостий судах йола Положени новкъостий судий белха йолча общественни советех йола Положени чlоагlъярах» техача Указа тlа. Цу документех кулгал луш деза цу общественни организацей болх вlаштlехьбоаккхаш.

Новкъостий судий болх эргабоахаш дlахо тоабаро шеко йоацаш дика гlо дерда бокъонаш телхаеращцеи зуламаш деращцеи къовсам лоаттабечара дар хоархlам айбара, советски нах общественна дукъаларча гlулакхешца машар боацаш хила, къахьегамен производственни дисциплина чlоагlъяра, общественни порядок лорае ма нотте гlо де деккарийла беча Конституце дlадехар кхоачашдара.

Цхьан шеран ах шеран тоъал

Iа доаккхаргдолча хьайбаша ма хулла дукхагlа доакъар Iалашдар дукъа кхайкадаьча месячнике хьинаре дакъа лоацаш ба Грозненски района 1 Мая цlерагlча колхоза къахьегамхой. Месячник доладелча дениз 4 июнь тlаккхаччалца республика районашех боахамашех доакъар Iалашдеш баьча балха итог йир. Цун лоархlам а бь республикански газетий Сийлен улга тlа яьккхар из колхоз. Балха темпаш лох на йолийташ къахьегаш хьабоагlа колхозхой укх денощка а.

Хlанз доакъара 203 гектара тlа гураьхьа дlадийна хина рожь, 174 гектара тlара дукхача шерашка тlаювла буц — люцерна хьокхаш ба механизатораш. Хlара культура хьокхача кхоккха а йолаш, ялх агрегат я. Уж леладеча механизатораща юкъе цхьанкха а вац балха нормаш кхоачаш ца еш, хlаьта геттара дика болх бу механизатораша Кузьмин Анатолен Султаев Султанен.

Иштта хьинаре болх бу баьций витаминни хьоар доаккхача АВМ-0,4 яхача агрегата механикаша Захаров Сергееи Свидерский Александреи. Шин сменагlа агрегатате болх байташ дийнахьен буси юкъера дерхlача 1800 — 2000 килограмм баьций хьоар доаких цар, норма 800 йолаш. Хlаьта хlанзале даьккхар 88 тонн да. Сенаж 1485 тонн кийчъяьй колхозе. Дика лоархlаву ший дехкарех кlоегашка сенажа чуйолла буц тракторца Iотоlаеш вола Фаустов Владимир.

Йол — 160 тонн, силоса кошшаа буц — 1652 тонн кийчъяьй колхозхоша.

Белгалдаккха доагlа, сенаж месячника планаа совгlа 483 тонн кийчъяьлга, хlаьта планагlа силоса буц Iалашъе езаш а яцар. Из кийчъяьй яьла хьекха буц догlо йошаьлчул тlехьагlа вар на яьйтар дукъа.

Месячника план кхоачашъяра йол кхы а 300 тонн кийчъе езаш я, хlаьта баьций витаминни хьоар — 62 тонн. Баьций хьоар даккхара месячника цаьш ший ханнахьа кхоачашъе карагlа ця дала а мег. Цхьабакъда, из даккхара шера плани йол Iалашъяра месячника плани кховчашъергхиларах шеко яц колхоза кулгалхой.

Люцерна цкъа хьекха мукъадаьннача кхашка цу сахьате минеральни удобренеш а тайсе, хий дуаа. Цу гlулакхо гаргайоалаергъя буц шозлагlа хьакха езз ха. Хlаьта люцерна укх шера диазза хьакха дага ба колхозхой.

Иштта, хьайбашта цхьан шеран ах шеран тоъал доакъар Iалашдера эррига шоай уйла тlеяхийта болх бу цига.

Х. МАГОМЕТОВ.

Тхьо шу совгlа ха я В. И. Ленина цlерагlча Грозненски мехкдаьтта чаккдоахача завода парафинош цеха газ химически цlенъеча установке вожкхагlволча оператора Иноземцев Виктор Иванович къахьега. Цкъа санна массехказа «Социалистически яхье котваьннар» яха сийлен Звак еннай цуна. Шийl балхах тlехдикха юкъера хиларой дала хиларах балхах бlу ца къожаберой вlаштlехьдоалийт цун дали технологически режим лийса лелае, пачхьалкхен плане тlайийца социалистически декхарашн толамца кхоачашде.

Уж санна барош кхы а дукха ба цу заводе. Царех цаl ва слесарь, къахьегама ветеран, коммунистически къахьегама ударни Ногошин Николай Никандрович. Предприятена дlачуводаче латтача Сийлен улга тlа хьалтехха доаьа цун портрет.

Фуд-теш иштта сий цун коллективе далар? Хьинаре къахьегарца даьша сий да из. Дошо кулгаш да Николай Никандровича дараш оал цунах цун новкъосташа. Молцунe гlа технологически оборудовании ехача е кхоачамбоацар нийсделча сихен дикен хьожа ца цу гlулакхашка, балка тlа хила терлуш дола хьовзамаш юхатох ю. Ремонт еча дукха кердадараш кlоаекхувл Николай Никандрович. Цу даькъе новкъосташ цу цуна дукхача шерашка Iоаьлча йоаккхача опыто. Рационализаторашта юкъе дикагlчарех цаl лоархlаш ва из. Цо юкъа а яь производствена юкъейихьача дукхача предложенеша боккха пайда баьб предприятена.

— Дукхача хана дениз совеваш ва Николай Никандрович,— йоах № 7 йолча установка начальника И. И. Ломова. Массаза а тха установкий тlачlоагlваь болх беш ва из. Установка технологиа доаха къахьегаме толамаш дукхача даькъе тайна да цо беча балхах. Цул совгlа, кагирхой дикагlвола хьехамча лоархlаш а ва из. Иштта ва ший белла тlехьа мастер вола тlехдиена слесарь, яхье хьалкалаттар, новатор Н. Н. Ногошин. Уж санна бараша лакха лоаттаду предприяте коллектива сий.

СУРТА ТlА: вокхагlвола оператор В. Иноземцев.

З. БАТЧАЕВА
сурта техни.

II ИЮНЬ ТlАККХОАЧАШ ЮРТБОАХАМА КУЛЬТУРАШТА ХИЙ ДИЛЛАД

(ГЕКТАРАШТА)

РАЙОНАШ	Хий диллара план	Хий диллад: цкъа	Хий диллад: шозза	Хий диллад: Кхозза а дуккхагlа а	Дийнахьа буса	Болх бан мах (проценташ)	Хий диллара йийбаьча рез болх бан мах (проценташ)
Ачхой-Мартановски	6892	6261	2799	355	215	34	31
Грозненски	16778	13823	8761	3485	470	36	91
Гудермесски	17866	13729	7344	115	1100	43	129
Малгобекски	2547	1267	213	66	17	—	—
Надтеречни	14954	11042	2101	778	265	26	34
Назрановски	891	517	215	—	—	—	—
Наурски	20689	14658	5789	2216	487	34	46
Ножай-Юртовски	253	100	—	—	—	—	—
Сунженски	16139	10941	7518	1728	640	42	27
Урус-Мартановски	5208	1809	195	—	38	38	51
Шалински	6100	3902	2404	374	220	15	5
Шелковской	23890	20525	12001	2631	524	15	57
г. Грозный	2481	2397	2169	1882	58	41	80
Республике гlолла	134488	100971	51511	13380	4054	34	53

ЗЕХЬА МА ДОАДЕ ХИЙ

Шалински район лоамашта гаьна йоацаш улле а. дlайийнача юртбоахама культураш тоъам хургболаш догlаш делхаш укхаза. Вегетационни период йолча хана алатаашта хий ца диллача далац. Хиш дехкаш лаьттаьш леладеча тха районерча боахамашка я: 55 догlан тьысане хий детта машина, 15 насосни станци, кхыйола техника.

Районерча боахамашка хий дехкаш 6100 гектар лаьтта да. Хlаьта укх шера цкъа а шозза а хий дилла дезаш хилар 10 эзар совгlа гектар долча лаьтташ тlа.

Хий дехкача лаьтташкара хьуикъам лаккхара укх шера цхьадола болхаш даьд оаха. Боахамаша шоай хий дехка сеть а мелиоративни техника а ханпахьа кийчъяьй. Дерригача лаьтта дlатувса йолаш а дlатувсаш а я органически минеральни удобренеш. Дукхача шерашка тlаювлача баьцаштен сомий бешаьмешкен хий дехк апрель бетта дениз. Хlаьта гураьхьа дlадийнача ялташта а вегетационни хьсане хlанз шозлагlа хий дуллаш латт. Иштта, шозлагlа хий дуллаш я дукхача шерашка тlаювла баьцаш, хьайбаш доаккхаду культурни даьгlенаш, баьмадараш. Шинах хий дила дезаш 4230 гектар йолча 3950 гектара тlа хlанзасьа боагlча боарамех хий диллад районерча боахамашка. Масарел дикагlа из болх чакхбаьккхаб «Предгорный» яхача совхозо. Боахаме йолча техникаца хий дуллаш итт саг ва. Хlара денна балха норма 150 процент кхоачаш а еш балха хьалха латт: С. Самбаев, М. Элибаев, Р. Амиров, кхыбараш. Хий дехкачарна юкъе яьржача социалистически яхьа итогашка хlара денна хьож, котбаьннарашта моральни материальни поощренеш ю, тоадаьд къахьегама хьалаш. Совхозе ший ханнахьа диллад хьалха дуллаш дола хий, чакхдоалаш латт шозлагlа дуллар а.

Чуаца йоалый укхаза доакъара культураш. «Предгорный» совхозе санна дика латтац гlулакх масса долча кхьча боахамашка. Районе йолча 55 догlан хьысане хий деттача установкех 25—30 мара хилац болх беш хlара дийнахьа. Вожаш еха товяргa хьежаш е трактористаш боацаш латт. Болх бе йиш йолчар а деннен буси цахаддаш хий деттац, тоъаш бац установкашта йина смегlа болх бе пах а. Хий цхьайолча моттигашка кlезигагlен вокхазахьа дукхагlен детт. Цо новкъьарло ю хургболча хьунагъама.

Кхашка дехка хий оаха хьанйду хьаст Аргун яха хий да. Хlаьа цу чу а кlезигдендад хий. Из бахьан долаш вlаштlехьдалац Аргунера цхьан секунда 1,8 кубически метр мара хий хьаэца. Хlаьта кхоачамбара хlара секундах эцаш дар да 3.5 кубически метр.

Хьанйолча хих а бизза пайда эоац цхьадолча боахамаша. Масала, «Джалка» яхача совхозо Аргунера секундагlа 450—500 литр хий хий дlадохийташ хилча из хьаоц. Хlара гектара 600—700 кубически метр хий дlадохийташ хилча из тоъа дезар 55—60 гектара. Хlаьта деннен буса цар хий тохар 25—30 гектар мара яц. Юхедиса хий пайда ца эцаш, кхашта юхе гlолла тlехь а даьле дlадода.

«Автуринский» яхача совхоза №№ 5—6 хинача участкашка вlашагlъеллай «Сержень-Юртовский» совхоз. Цу боахама да 970 гектар хий дехка лаьтташ. Хlанзехьа планагlа хий дилла дезаш дар 550 гектара тlа, хlаьта хий диллар — 150 гектар мара яц. Кагий яагlа а болаш долча цу лаьтта наст-наста, цкъа дуллаш дукха а ца дуллаш, хий дехна дезаш дар. Ала йиш яц цу боахаме хий диллара эцаш йола техника яц, аьна. Догlан хьысане хий детта машинаш, насосни станцеш, кхыдар тоъам болаш да. Бакъда, йолча торонех пайда эцаш-м бац совхоза кулгалхой. Иштта гlулакх дlахо доде доккха эе дергда цар пачхахьалхенна.

Тlехьарча хана диллахача догlашца кхашка оасар дегlадоалдаьд. Къаьстта дукха йоархlаш тlаьйинай хий дехкача каналий йистошка. Цар дегlдаккхийтац культурни баьцовгlашка. Сихдаза даргдац оасар дара балхаш.

Массаза оарцагlа а ваьнна, де мел дезар дойа пачхахьалхенa юртбоахама продукцидукхагlа яккхара хьалхашка оттадаь дехкараш толамца кхоачашде вlаштlехьдаргда района боахамий.

И. ХАТУЕВ,
гидроузлеха хина системаш пайда эцаро йолча Шалински районерча участка начальник.

ОРБИТАЛЬНИ КОМПЛЕКСАХ ДIАТЕССАД «СОЮЗ-34» ЯХА КОСМИЧЕСКИ КЕМА

ТАСС-а ХОАМ

1979 шера 8 июне московски хаьнах 23 сахьати 02 минути яьлча «Салют-6» — «Союз-32» яхача лехкаш йолча орбитальни комплексах дlатессад пилот тlаноаца «Союз-34» яха космически кема.

Шин дениз шин буси йосташ хьежача Центро телача командагlа ше цхьаь иикь беча хьна орбита тlа манвраш яь даьннача тlехьагlа «Союз-34» яха кема «Салют-6» яха станцика кемен герга дуташ а космически аппараташ хьалохнага, герга югаяга, вlашка йоалаега, вlашагlа хьалохкага, Iалашдаь а йола бортовой автоматически системаш лелачa зоне кхьчад.

«Союз-31» яха кема гаьнара станцена тlадоаладеш йола маневраш дlайолаллехьа «Прогресс-6» яха шуть кухьа кема 8 июне Iуйрийна орбитальни комплекса тlехьара дlа а къоастадаь хlинз ше цхьаь иикь беш да.

Кемаш вlашка доаладерен вlашагlа тоевраш балхаш тlахьожам лоаттабаьб орбитальни комплекса экипажо — новкъостана Ляховен Рюминен. Пилот тlаноаца «Союз-34» яха космически кема дlатессад кемаш дlатувсача, станце агрегатий отсекех йоаллача мьшенах.

Маневраш еш мел лькхача хана «Союз-34» яхача кемана гаргадугаш-корректировани еш йола двигательни устройстве бортовой системаш боарамагlа болх беш хиний.

Космически кема станце тlа йиьай дlахо Iилмани техникан дара экипажа эша материалаш, оборудовани, почта, кхачан продукташ. «Союз-34» яха кема Iоаттессадо йоллений комплекса экипаж.

Телеметрически хоамашеи космонавтий доакладашеи хьахьожачох, «Салют-6» — «Союз-32» — «Союз-34» яхача орбитальни комплекса бортовой системаш болх боарамагlа бу.

Ляхов Владимирeи Рюмин Валереи могаш да я.

РЕСПУБЛИКА МЕХКДАЬТТА ПРОМЫШЛЕННОСТА БОЛХЛОШТА НОХЧ-ГlАЛГlАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Республика мехкдаьтта промышленносте дукхача шерашка беркате болх барах, Даьттагlа газ йоалла керда моттигаш гучайоахача хьинаре дакъа лацарах Нохч-Гlалгlай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлена грамота дойла:

Гусаков Николай Николаевича — «Грознефть» объединене «Сунжанефть» яхача мехкдаьттен гази йоаккхача управлене вокхагlволча механика.

Куприк Виктор Михайловича — «Грознефтегеофизика» яхача треста Грозненски промыслово-геофизически конторa Малгобекски промыслово-геофизически экспедице каротажник-перфораторщика.

Погорельский Александр Александровича — «Грознефть» объединене технологически транспорта Октябрьски управлене бульдозериста.

Реутов Александр Михайловича — «Грознефть» объединене Малгобекски бурув тохара балхий управлене буровойшта гlулакх деча слесара.

Турашев Муслим Муситовича — «Грознефть» объединене Малгобекски бурув тохара балхий управлене бурувдеттачун гlончана.

Холопов Иван Ивановича — «Грознефть» объединене «Сунжанефть» яхача мехкдаьттен гази доаккхача управлене мехкдаьттен гази яккхара йолча цеха вокхагlволча инженера.

Шебитов Николай Максимовича — «Грознефть» объединене тампонажни контора скважинашта цементаш еча машиниста.

Шевцов Виктор Павловича — «Грознефть» объединене Малгобекски бурув тохара балхий управлене бурувдеттачун гlончана.

Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.
Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

г. Грозный,
1979 шу, 8 июнь.

Н. к. А. И. ГУРИНА, Г. М. ПАНФИЛОВНА НОХЧ-ГlАЛГlАЙ АССР МЕХКДАЬТТА, МЕХКДАЬТТА ЧАКХДОАХАЧА, МЕХКДАЬТТАХИМИЧЕСКИ ПРОМЫШЛЕННОСТА ЗАСЛУЖЕНН1 БОЛХЛО ЯХА СИЙЛЕН ЦlИ ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Республика мехкдаьтта промышленность детlайоалачa доккхий гlулакхаш карагlдувларах, общественни вахаре хьинаре дакъа лацарах Нохч-Гlалгlай Автономни Советски Социалистически Республика мехкдаьтта, мехкдаьтта чакхдоахача, мехкдаьттахимически промышленноста заслуженни болхло яха сийлен цlи дойла:

Гурин Алексей Ивановича — «Грознефть» объединене Малгобекски бурув тохара балхий управлене бурувдеттачоа.

Панфилов Григорий Михайловича — «Грознефть» объединене Малгобекски бурув тохара балхий управлене бурувдеттачоа.

Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.
Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

г. Грозный,
1979 шу, 7 июнь.

НОВ. НОВ. А. Я. БЕЛОЛАПТИКОВНА, К. В. МИРОНОВНА, А. Д. КОТЕНКОНА, К. В. КВАШИНА, М. А. ПОЗДНЫШЕВНА НОХЧ-ГlАЛГlАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Республика общественни вахаре хьинаре дакъа лацарах, къахьегамхоша коммунистически кхетам луш бернате болх барах, КПСС мугlарашка бола шовзткъеи итт шу дизарца дувзадена Нохч-Гlалгlай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота дойла:

Белолаптиков Алексей Яковлевича — «Грознефтеоргсинтез» яхача объединене автотранспортни контора слесара.

Миронов Константин Васильевича — пенсионера.

Котенко Алексей Демьяновича — пенсионера.

Квашин Константин Васильевича — пенсионера.

Поздышев Максим Андреевича — пенсионера.

Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.
Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

г. Грозный,
1979 шу, 28 май.

Нов. М. А. ГИТЕЛЬЗОНА НОХЧ-ГlАЛГlАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Дукхача шерашка советски организацешка беркате болх барах, республика общественни вахаре хьинаре дакъа лацарах, КПСС мугlарашка вола шовзткъеи итт шу дизарца дувзадена Нохч-Гlалгlай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота дойла Гительзон Михаил Абрамовича — пенсионера.

Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.
Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

г. Грозный,
1979 шу, 7 июнь.

БАЛХА ЭФФЕКТИВНОСТЬ ЛАКХЪЕ

ЭКОНОМИЧЕСКИ ОБЗОР

Иттлагlча пятилетка диъ-лагlча шера хьалхара ах шу чакхдоалаш латт. Дlадахача беттахка республикерча производствени коллективаша тlагlерттан хьнарец къахьийгар. Промышленноста, гlишлошъэча, юрта боахама, транспорта, республика халкъа боахама кхыча доакъой болхлоша шоай къахьегама низаш тlадерзадьдар планови заданеш тlаийца доккхий социалистически декхараш толамца кхоачаш тlехкхоачаши дара.

Хьнаар кхо ца деш цар къахьегарах продукци мах-хала яккхара пхе бетта план 102 процент кхоачашъяьй республика халкъа боахамо. Планагlа лаьрхlачул совгlа арахийцай итт миллион совгlа сома мах-хала тайп-тайпара продукци.

Къахьегама овсарле лакхъяра задани 100,3 процент кхоачашъяьй. Дlадахача шера пхе бетта хинначул укх шера цу юкъа 5,1 процент лакхъенвай из.

«Тlехьнбусараш боацаш бе болх» яхача девизагlа шерра социалистически яхь йоаржаьча республикерча еррига промышленни предприятей коллективаша продукци мах-хала яккхара пачхьалкхен план кхоачашъю шоллагlа бутт ба.

Мехкдаьттех газ яккхара, электроэнерги яккхара, мехкдаьттахиме продукци, мехкдаьтта аппаратура, электрически инструменташ, тракторни прицепаш, радиоприемникаш арахецара, хьу хьаараоздара, ардах яккхара, мебель, тlехьанахьа духаду пизата барехкаш, кога гlирс, колбасни изделеш, жерзача шурий продукци, мах-хьа-булочни макаронни изделеш, халкъа эша кхыдола товараш арахецара пхе бетта план толамца кхоачашъяьй.

Культурно-бытовой гlулакхаштен кол-карген эша товараш арахецара пачхьалкхен план 104 процент кхоачашъяьй. Юкъарча производства эффективность лакхъяра тlаерзаь йола мероприятеш чакх а йоахаш, ерригача республика промышленность хьайийцача тlа мел кхийтта продукци къахьегама овсарле лакхъяра чотах тlакхийтта я.

Беттагара беттага къахьегама овсарле лакхъеш, арахецача продукцега дlабода мах лохбеш, керда техника производствана юкъехкувлаш, кердача тайпаех йола продукци кара а ерзаеш, арахецаш, массе а йолча участкашка кхомбаро тlехьа къовсам лоаттабеш йола коллективаш кlезига яц республике. Ишта балхаш дарах цар аьттув а боал производства эффективность лакхъе.

Хоьш ма-хиллара, юкъарча производства эффективность лакхъяр дlахо вай социалистически экономика дегlакхувлара бола кертера лостам ба. «Деттъалагlча шерашка»,—белгалдьаьккхар новкъоста Л. И. Брежнева КПСС XXV съезде, — из декхар кхоачашдеита къахьегаш гlа лоархlаме хургда».

Вай де дезар да кхы тlа а болхдой юкъезоар чотагlа а доацаш къахьегама овсарле лакхъелга. Дикка кlезигде деза кулгашца ду балхаш, экономически дегlаахара хилакза дар гдоаца хьалаш а хиша дlаотташ латт производстве комплексни механизаци автоматизаци яр.

Реконструкци елга, предприятеш шер а еш, уж технически даькъе lалашъелга лерхlаш цар кхоачашдара бола тешамегlара шиъ ба.

Республикерча цхьайолча предприятей балхо къаьгга хьахьокх хаддама керда техника юкъехкувлаш хуле, производствана реконструкци йой мел дика къахьегама толамаш даха йиш я.

Иттлагlча пятилетка дlадахача цхьа шера (1976 — 1978 шерашка) реконструкци яьй «Промавтоматика» НПО опытни заводе, «Союзавтоматстром» ВНПО опытно-экспериментальни заводе, «Трансмаш» заводе, СССР 50 шу дизара цlерагlча Грозненски химически заводе, Нохч-Гlалгlай гlишлошъеча управлене Грозненски аьшкбетона конструкцей заводе, Грозненски Ассиновски консерви заводашка, кхы цхьайолча заводашка. Цох хьахиннар дика да.

Масала, «Промавтоматика» НПО опытни заводе реконструкци ялехьа арахецаш хилла продукци 1,2 миллион сома мах-хьа мара яцар. реконструкци яьчул тlехьагlа арахеца йолайир 6,2 миллион сом мах бола продукци е пхоза совгlа дукхагlа, къахьегама овсарле шозза лакхъелар.

«Трансмаш» заводе реконструкци ялехьа арахецар 4,7 миллион сома мах-хьа продукци, хlаьта реконструкци яьчул тlехьагlа завода коллективо арахеца продукци 10,5 миллион сома мах-хьа хилар, е 2,2-зза дукхагlа, арахеца тракторни прицепаш кхоза дукхагlа хилар, болхлой къахьегама овсарле шозза лакхъелар.

«Союзавтоматстром» ВНПО Грозненски опытно-экспериментальни заводе реконструкци яьчул тlехьагlа арахеца продукци дукхагlа хилар 1,9-зза, хlаьта арахецаш йола автоматизаце средствай прибораш кхоза дукхагlа хилар, къахьегама овсарле 1,7-за лакхъелар.

Цу доаладьча масалаша къаьгга хьахьокх производствана реконструкци яр боккха пайда луш гlулакх хилар, цунца цхьана массанена а хоьш да керда предприятеш хьалъярал дукха пайданегlа производствана реконструкци яр, кердача техникаца из lалашъяр долте.

Производствана реконструкци яр, из кердача техникаца lалашъяр халкъа боахаме lалашъяре чlоагlа боккха лоархlам болаш дале а республика материальни производства доакъошка кхоачамбоалаш деш дац из.

1978 шера республика материальни производства доакъошка реконструкци яра, керда техника lалашъяра дlадахийтар 43 миллион сом мара хилазар. е производствени доакъошка дlалхийтача капитальни вложенеи боарамах 14,1 процент мара хилазар из. Укх шера цу гlулакха дlадахийта лерхlа ахча изза мара дац.

Беррига мохк а Российски Федераци а хьанийцача реконструкци яра дlахьежадеш дола ахча вайцигачул дикка дукхагlа да.

Шоай предприятешта реконструкци елга эсала лел кхачаи моттигерчен промышленноста министерствашка, «Чеченингушпромстройматериалы» производствени объединене, кхы цхьайолча производственни объединенешкен управленешнен. Машинашъеча, гlишлой материалий промышленноста, кхачаи промышленноста заводашка болх беш дукха тишъена оборудовани хилари цар производствана дукха пайда луш ца хилари хоьш да. Цунца дузаденна дукхача производственни процессашта эсала механизаци яьй, кулгашца деш дола балхаш lалашъяре дукха да.

Къахьегама овсарле лакхъяра керттерчарех цаl да производства технически боарам лакхбар, из де деза керда техникех толашагlйола технологически процессаш дегlа а кхувлаш производствана юкъейоалларца, производственни процессашта шерра механизаци автоматизаци ярца.

Республика промышленносте дикагlйола технологи производствана юкъейоалаяра, производственни процессашта автоматизаци механизаци яра хlара шера чакхйоах эзар совгlа йола мероприятеш. 1978 шера производствана юкъейоалайир 31 поточно-механизированни комплексно-механизированни поточни лини.

Керда техника производствана юкъекхувлача хlара шера дlадохийташ дар 10 миллионага кхоачаш сом да, из хоьш ма хиллара шинкхаь шера юха метта а отт.

Ерригa республика хьанийцача 1978 шера керда техника производствана юкъейоалаьчул тlехьагlа шера халкъа боахама хинна пайда 9,7 миллион сом хилар, планагlа хила безаш бар 9,1 миллион сом мара доацача.

1979 шера мероприятеш производствана юкъекхувларах баьнна пайда боккха бале а керда техника производствана юкъейоалаяра план цхьайолча предприятеша кхоачашъяц. цхьайола мероприятеш дlа а йоладьяц.

Масала, республикерча 42 промышленни предприяте е ерригех 31,8 процент яраша 1978 шера керда техника производствана юкъекхийлаац.

Укх шера хьалхарча квартале мехкдаьтта тlоанашка лакха давлени йолаш lа тувхийтара йола керда техника производствана юкъейоалаяра, хьоар лоаттадара е мотара йоалаш дlадахийтара а йолча балхашта комплексни механизаци яра план кхоачашъяьц, производствана юкъейоалаьяц кога гlирса лакирована яран цуй тlехе тоалран йола технологи, кхы цхьайола мероприятеш.

1979 шера дlабахача пхе бетта шоай балха тlа дика къахьегама толамаш даьхад республикерча подрядни гlишлошъеча организацеша.

Подрядни организацеша шоай низаца гlишлой-монтажни балхаш дара пачхьалкхен план 104 процент кхоачашъяьй, соахка цу юкъа даьрел 3 процент дукхагlа даьд укх шера гlишлой-монтажни балхаш.

«Жилгражданстрой», «Чечингремстрой» трестий коллективашкара дlанихача ерригача управленеша а тресташа а толамца кхоачашъяьй пхе бетта программа.

Из иштта дале а подрядни организацей балха тlа ниьсу кхоачамбоацараш, цхьаккхан дола пайда эцанза доле кхачамаш.

Республикерча подрядни гlишлошъеча организацей балха тlе дикка халонаш ниьслу оший ханнахьен кхоачамболлаш гlишлой материалаш lалаш ца ярех. Уж тайпа халонаш ниьслу гlишлонхошта укх шера а.

Из иштта а долаш, гlишлой материалаш тоъаш йоаппаш ехьа дукха моттигаш ниьслу етта кирпичаш, цемент, аьшкбетона изделеш, кхыйола материалаш эхьа йоаеш.

Нохч-Гlалгlай гlишлошъю управлене хьанийцача 1978 шера вlашагlхетта аьшкбетона конструкцеш хьачча цхьа эзар совгlа тонн цlенна дукхагlа дlаяхийтай. 728 тонн lаьржача аьшка прокат. 200 тонн аьшкеспе дукхагlа дlабахийтаб.

Цу управлене подрядни гlишлошъеча организацеша гlишлош хьалъеча дукхагlа дlаяхийтар 238 эзар етта кирпичаш, 2679 кубически метр товарни маркхал. 4.3 тонн басар, 4.8 эзар квадратни метр корашта тоха мингаш, материалашка дlадодар дукхагlа хилар 1,4 миллион сом. Иштта гlулакхаш да республикерча кхы цхьайолча гlишлошъеча организацешка а.

МОСКОВСКИ ОБЛАСТЬ. Электросталь — металлургий, машинашъерий, гlишлонхой, полиграфистий город. Промышленность дегlаярга диллача индустриальни Подмосковьерча городашта юкъе лоархlаме моттиг дlалоац цо. Советски lаьдал латтача шерашка промышленноста производства боарам городе 68-за дегlабенаб. Электростальщаша арахецаш йола продукци дlаухийт мехка ерригача республикашкен 30 совгlа йолча дунен пачхьалкхенашкен.

12 эзар коммунист чувоагlаш йолча городской партийни организаце йоккха опыт lоаьй къахьегамхошта юкъе политико-кхетама болх комплексни бара даькъе. Коллективашка болх беш ба опытни идеологически болхлой пропагандисташ, политинформатораш, хьехамчаш. Марксистско-ленински дешара системе шоай политически сакхетам лакхбеш ва 60 эзар саг.

Къахьегамен нравственни кхетам балар, коммунистически хьисапе къахьегари социалистически яхь лелари, производственни процессашта автоматизаци механизаци яр, физически культурен спорти дегlайоалаяр — цу дешашта хаддаза терхам тlаухийт партийни организаце.

СУРТА ТlА: «Электростальтяжмаш» яхача производственни объединене инструментальни цеха партийни организаце секретарь Фокин Владимир Дмитриевичи цунца болх беш бола новкъостийи коммунистически къахьегама ударник, строгальщик Попов Валентин Сергеевич хаьал хьалха иттлагlа пятилетка план цо кхоачашъярах дег тlара даькъалвувцаш ба.

Н. АКИМОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

НАХА КХЕТАМ БАЛАРА БОЛХ ТОАБЕШ

БЕХКТОКХАМ АЙБЕ БЕЗА

Къона тlехье кlоаргга знанеши коммунистически мировоззрени а йолаш хьалкхехара цахадар терхам тlаухийт КПСС ЦК-са Советски правительствас.

КПСС ЦК-он СССР Министрий Советон тlаийца «Идеологически, политико-кхетама болх дlахо тоабярах», «Юкъерча школай дешархошта дешар хьехилга, кхетам лулген къахьегамга уж кийчбелгеи дlахо эргадоаккхаш тоадара хьакъехьа» дола соцамаш халкъа образоване болх беш болча специалисташта программни документаш а хинна дlаьттад.

Цига дувцаь лоархlаме дола декхараш кхоачашдеча дикка къахьийгад Сунженски района халкъа образоване отдела болхлоша. Районерча школай педколлективаша дукха цаь хьинар тlаахийтад беррегача кагирхошта юкъера образовани ялара, къахьегам безаш дешархой хьалкхебара.

Иштта, соакха бархl класс яьккха баьннача 1304 дешархоех 1303 дешархо дlахо дешаш ба. Талхнарча дийнахьа районе болх беш я 12999 саг деша ватlа 27 школа.

Районерча массайолча школашка традици а хинна дlаэттад В. И. Ленина вахар, цун теоретически тlехьале, советски наха тlеш тlа, къахьегаме гойта денал, къонахчал lомаделга. Идейно-кхетама болх беча хана хьехархоша теркал ю берий ха, психологически белгалонаш, цар кхетам дегlаахар.

Идейно-кхетама болх беча дукха йолча формаех пайда а эцаш лелаю школашка. Кlирах цкъа хlара классе политинформаци ю. Школашка вlашагlъехкай ленински теоретически тlехьале, комсомола историе lомаду кружокаш. Атеистически кхетам луш, интернациональни доттагlал чlоагlдеш я «Къона атеист» яха кружокаши интернациональни доттагlлен клубаши. Цхьайолча школашка вlашагlъехка я дешархой агитколлективаш а.

Вай мехка кхуьш йоагlа тlехье коммунистически мировоззрени а йолаш хьалкхехар беррегача наьха гlулакх да. Идейно-кхетама болх булургбац духхьала цхьан школане, къахьегама коллективаша, общественни организацеша даггъа ца доацаш.

Карабулакски № 1 йолча юкъерча школе кхетама болх беча дика новкъостал ду «Сунжанефть» НГДУ коллективо. Ялхлагlа шу да цу школе филателистий кружок лелаю инженера Д. В. Иванова. Йоккхагlа йолча классерча дешархошта лекцеш еш «Сунжанефть» НГДУ начальника Д. Г. Кормакова, инженераша А. М. Гриценкос, Н. П. Лепникова, керттерча бухгалтера Семыкина. Шийв подшефни йолча Ассински № 1 йолча юкъерча школа дика материальни гlо ду XX партсъезда цlерагlча. Троицки школашта — XIX партсъезда цlерагlча колхозаша. Иштта, районе дукха боахамаш да школашта материальни гlо деш.

Къаьстта белгалъяккха йоагlа Сунженски автотранспортни предприяте партийни организаци. Чlоагlа дика новкъостал ду цо Орджоникидзевски бархl шерарча школана. Укхаза вlашагlъеллай дезалаш школаи новкъостал ду совет, шефство лелаяре дешаш партийни собранешка дувц, цхьана родительски собранеш чакхйоах. АТП коллектива членаша тlахьожам лоаттабу милице берий цlагlа учете латтача школерча дешархошта, цу берий даьшца вайха бувцам ба. Хьехамча, парте райкома члена, райсовета депутате К. А. Галаева баьча кхетама балхо вlаштlехьдаьккхар милице берий цlагlа учете лаьтта водителий Х. Хашиева, Д. Оздоева дезалех бола дешархой учетера дlабаха.

Цунна цхьана школаш вlаьла теркал ца еш. царна эшачунга ца хьежаш йола предприятеш, колхозаши совхозаши дукха я районе. Иштта, шефаш хиларга хьежжа шоай декхараш кхоачаш ца деш я Сунженски МСУ, Сунженски хий дехкача системай управлени, «Восход», «Заветы Ильича», Ленина цlерагlа йола колхозаш, «Сунжамежрайгаз», райбыткомбинат, мехкдаьтта база, минеральни хий завод, кхыраш.

КПСС ЦК-он СССР Министрий Советон тlаийцача соцемаша дlадех юкъера школа йистельникха баьннача дешархой халкъбоахама эшаш йола моллагlа цхьа професси хила езилга. Цунца дузаденна да кагирхошта коммунистически кхетам лучl системе профориентаце болх дlахо тоабелга.

Дешархошта къахьегама кхетам лулга, болх беча наькха сийде lомабелга школай, ерригача общественноста чlоагlа лоархlаме гlулакх да. Из кхета а деш, районерча школашка къахьегама сийлен уголокаш яьй, фермашка, бригадашка, предприятешка экскурсеш ю, къахьегама ветеранашца а производстве хьалхалаттачарца а вlашагlкхетараш хул.

Дешархошта къахьегама кхетам луча а профориентаци еча а дика опыт lоаьй Карабулакски № 1, 2 йолча, Ассински № 1, Троицки, Орджоникидзевски станицерча № 4, Красноонтябрьски юкъерча школашка.

Районерча 10 юкъерча школе йоккхагlа йолча классашка деша багlача дешархоша трактор, кхыйола юртбоахама машинаш lомаю. Ялх школе автомашинаш lомаю. Духхьала цхьаи шера 178 механизатори 63 шофер-любители кийчаьв школаша. Царех 57 механизатор шоай колхозашка болх беш ва. 107 — юртбоахама заведенешка деша бахаб.

Укх шера юкъера школа яккхара документ хьаийча хана механизатора документаш лургда 676 сага. автомашина водителий — 429 сага.

Районе болх беш я дешархой производственни бригадаш, школьни лесничестваш, кхыйола къахьегама объединенеш. Ерригача школашка дакъа лоац школьни къахьегама объединенеша дикагlа къахьегара лаьржача Ерригроссийски яхье. Соахка колхозийи совхозийи кхашка, хьукагlа болх беш ар 33 къахьегама объединене. Цу объединенешка болх беш хиннача 2435 дешархочо гlулакха дир ялатен баьцадаарацеи дlадийнача 1710 гектара. Дешархоша шоаш баьча балхах ийцар 44308 сом. Дика къахьегара белгалъьнна я Ассински № 1, № 2, Карабулакски № 1, № 2, Нестеровски, Троицки школай дешархой производственни бригадаш. Социалистически яхье итогех тlа районерча къахьегама школьни объединенешта 1978 шера республике цар хьалхара моттиг а яккхарех, ВЛКСМ обкомен Нохч-Гlалгlай АССР просвещене министерствай карара кара тела Цlе байракх елар.

Соахка гурахье а 1979 шера къахьегама пхелагlча четверта кийчо е дlайолаенай тха районера школаш. Масса йолча школаша районерча боахамашца дергдолча балхий договораш уттаьад. Укх шера колхозий, совхозий кхашка, хьунашка болх беш хургья 24 дешархой производственни бригада. 2 лагерь хургья йоккхагlча классерча дешархоша салоlаши къахьегаши, 2 школьни лесничество. 25 звено — школьни мебель тоаеш, 15 звено — дарбан йола бецаш гулъеш.

Къахьегама объединенешка болх бе дика кийчъеннай Ассинскера шаккхе а школа. Колхозо дешархошта тlачlоагlдаьд 60 гектар латта. Укхаза цар дlаювргья хьажкlаш, хохаш, саьмарсакх, корсамаш. Кхашкара балхаш чакхдахара ДТ-40 яха трактор сийай колхозо. Юртбоахама специалисташа новкъостал ду дешархошта кхашкара балхаш дега.

Дешархошта къахьегама кхетам луча цlенкхашта къахьегаш я Троицки, Красноонтябрьски, № 4 йолча Орджоникидзевски юкъерча школай коллективаш.

Хlаьта а, халахете а, ала деза, районерча масса йолча школашка е ааза йоавхо яьц дешархошта къахьегама кхетам балара. Из болх эсала лел № 2 йолча Галашкарча, Мужечарча, № 2 йолча Серноводскерча школашка. Цу школай директораша: А. А. Гайтукиева, М. Х. Досиева, Т. Б. Амаева тесса дитад из лоархlаме гlулакх.

Де доагlа новкъостал дац школай материальни база чlоагlъяра районерча цхьадолча боахамаша а.

Къахьегама кхетам луча дола кхоачамбоацараш тlехьа ца доахаш дlадахийта дарсдац.

Ф. ЦУРОВА,
КПСС Сунженски РК секретарь.

ВОРОНЕЖСКИ ОБЛАСТЬ. Толаме болх беш я СССР 60 шу дизара цlерагlча Нововоронежски АЭС йиъ энергоблок.

Хlанз хьалъеш латт миллион киловатт низ бола пхелагlа энергоблок. Укх шера тон яла езаш я из.

Хlанз АЭС-е хьаркхlа дешара центр вlашагlъеллай, цига кийчбу ВВЭР440 яхача реактораша АЭС-е болх бергбола специалисташ.

СУРТА ТlА: смена начальник реакторни цеха инструктор Ю. Тимофеев дешара центре тренажера тlа Чехословакерча специалисташца занятин еш ва.

В. КОЖЕВНИКОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

Политически экономически дешара системе

ЛЕНИНСКИ ТlЕХЬАЛЕННА ПРОПАГАНДА Ю

Района марксизма-ленинизма лардий школашка ленински теоретически тlехьаленна пропаганда яра а из lомаяра а даькъера дика опыт lоаьй тхьница тlехьарче хана.

Школай балха практика хьахьокх ленински масалагlа кхетам балар lалаьмате чоалхие а дукхка саьнаш долаш а проблема хилар. Цо дlадех lилмеи, комплексни подход хилар.

Духхьал партийни дешара системе — цу кадрай теоретически кийчони идейно-политически закалкаи универсальни общественни институте дешаш ва районе 10 эзар совгlа саг. Цу система структурана шийна юкъера дешара лахлерча формайи (5 эзар гаргга саг дешаш волча) марксизма-ленинизма лардий школайи (кхо эзар саг гаргга ба ладувгlаш) удельни доза тlа-тlа лакхлуш латт.

Школе дешаш волчун информированноста боарам тахан лакхбенна хиларо декхарийла бу пропагандисташ шоай теоретически методически кийчони уйла е. Цунна дузаденна дар КПСС Ленински райкомо тха района методически конференце дувца марксистско-ленински теори lомадара безам тlабахийтара наьнъаш лахара а дегlанкхувлара а хьакъехьара дош оттадар.

Новкъоста Сидорова кулгалдеча марксизма-ленинизма лардий школе («Грознефтегеофизика» трест) моллагlа тема lомаеш пропагандисто дувц ладувгlарашта lомае могаль йола ленински произведенеш хьахилара историех. йоашх чоалхие бонлтеш, хьех балха конспект мишта оттайича баьъаха я. Ишта дар школе «Коммунизмерча «левизна» берий лазар», «Пачхьалкхеи революции» яха В. И. Ленина балхаш lомадеш.

Пропагандиста В. П. Морозова (хlана кога гlирса фабрике ва болх беш) дийцар ладувгlарашта В. И. Ленина ше мишта ешар юххьара источникаш.

Хьалхагlе во тlадиллар ладувгlарашта цlагlа «Дlадоаккхалургдий Европага герз» яхача йоккха йоалача Ф. Энгельса статьяна конспект оттаелга. Задани кхоачашйича тувадьлар, дукхьача ладувгlараша, укхаза-м деррига а лоархlаме да аьлча цу тlа мел дар долчча бесса дlаяздаь хилар. Тlаккха пропагандисто могадир парна В. И. Ленина оттаьча Ф. Энгельса цу балха конспектага хьожилга. Лоеша а «цхьаккха лоархlаме хlама ца тувладолийташ а статьяй конспект мишта оттаергъа хьахьокхаш дола масал хилар цунах ладувгlарашта.

Дlахо пропагандиста рекомендаци йир царна книжка тlа бохх бара даькъера ленински метод дика хьагойташ йола Н. К. Крупскаяй, А. В. Луначарски, М. И. Калинина статьяш Ленинах дола даградоагlараш деша дьина.

В. И. Ленина произведенеш кlоаргга а чlоагlа теркам тlабахийта а lомаяра гlо ду пропагандистий болх лостамагlа вlаштlехьбаккхара форма — хlараме шишийна оттаьча творчески планаша. Масала, пропагандисто новкъоста В. Г. Авдеена («Красный молот» завод) шийна оттахача творчески плана тlа туш ба В. И. Ленина массеха произведени lомаяра некъ. Юххьанцарча источникий конспект оттае ладувгlарашта хало хилар кхета а даь, КПСС историе кафедро котаяь метод ларде а лувцаш, цо вlаштlехьдаькхар занятие «Конспектироване урок» чакхйоахкхилга. Абзаца тlехьа абзац йолаш къоасташ текст, белгалдоакх тетрада тlа дlаязде делаш дола кертердар. Хlаьта цул тlехьагlара массехк занятий дlайолалора конспекташ мишта уттадаьд а хьеже.

Цу опытах урок хилар хьайийллача заняте из йlаза ча кхыча пропагандисташта.

Марксизма-ленинизма лардий школа балха шерра юкъекхувл проблемни хьехара методаш а. Оттаде я хоьш дош оттадарца пропагандиста гlо де а йиш я ладувгlачоа автора логика а аргументаца а зе. Ленински уйлай творчески лаборатори кlоаргга йоаки. Иштта ду из, масала, пропагандиста Х. Х. Дзейтова. (И. Заболотне цlерагlа типографи).

Политически экономически къоастае йиш йоалаш вlашагlйоахкаш хилара лешашка хьожаш пропагандисто могаду ладувгlарашта ленински ши формулировка вlаши ниьсъяр; «Политика экономика концентрированно хьахьокхар да» яхари «Политика йиш яц экономикана хьалхашка хьалхле ца лелае» яхеи.

— Мишта кхетаду оаш из?
— хаттар оттаду цо.

Чуйнна доладу цхьамалаш, шин-шийна хетар дувцаш цхьа вывод ю цар: из а вож а вlаши диалектически бувзам болаш а диалектически цаl шоллагlчох тийша а хиларах, кхетаду экономически дегlаахара хьинаре политически воздействи хила езаш хилар. Из дар пропагандиста де гlийртар а.

«КПСС XXV съезда решенешка хьежжа долча партийни дешара декхарех» бола парте ЦК соцам кхоачаш а беш, тха пропагандисташа теркам тlаухийт ладувгlараша дешара процессе lомаеш йолча знанеех цар хьинаре вахара позицеш хьахийтара, дlакъаста йиш йоацаш дола цар мировоззрене дакъа хилийтара.

Иштта lомабир, масала, новкъоста Лазаренко кулгалдеча школе (трамвайно-троллейбусни управлени) «Мишта вlаштlехьаккха еза яхь?» яха В. И. Ленина болх.

Пропагандисто тlадиллар ладувгlарашта произведени йийша а йийше цу тlара укх хаттарашта копаш лаха аьнаl: социалистически яхьа чулоацам, социалистически яхь вlаштlехьяккхара ленински принципаш, социалистически яхь — наха кхетам баларан коммунизм хьалъяра декхараш кхоачаши лоаттабеча къовсама лоархlамегlара средство.

Докладчико дийцар социалистически яхьа чулоацама даькъерча ленински положенеех, яхьо къахьегамхой творчески инициативо дегlайоалаяра, тlаийца социалистически декхараш толамца кхоачашдара гlо деш хилар белгал а доаккхаш.

Цох корта бола къамаьл хилар. Ладувгlараш гlоттадир коммунистически къахьегама тlехххьарча боламе социалистически яхьа даькъера ленински принципаш кхоачаш мишта хул яха дош. Социалистически яхь вlаштlехьйоаккхилга тоадара цун формаш эргаьлха тоаяра а хьанъехьара дукха предложенеш йоалайир укхаза.

Цу тайпара, пропагандисто гlо дир школа ладувгlарашта социалистически яхьа даькъера ленински положенеш кlоаргга кхетае. Уж цlаьнха а тийшар, социалистически яхьа толам дукхача даькъе из нийса а дика а вlаштlехьъяьккхарахи, хlара къахьегачун сакхетам лакха хиларахи тийша хиларах. Из тема къаьстта лоархlаме я тахан, хlаране шиший план В. И. Ленин ваь 110 шу дуза ди тlеигхоачаш кхоачашъяра йолаенна социалистически яхь районе шерра яьржача хана. Хlаьта района пропагандисташа «Сийлахь-йоккха почин», «Советски lаьдала аргlанара декхараш» яха балхаш ларде а лувцаш, хlанзарча хано дlадехарашка хьежжа гучайоах социалистически яхьа кердача этапа lалаьмате йоккхий тороаш.

Моттигера материалаш юкъе а увзаш В. И. Ленина балхаш lомадаро гlо ду ладувгlарашта ленински тlехьале дикагlа кхетае. Иштта производствера, завода общественни политически вахарера. ерригача коллектива кхетам лучара шийй моттиг боккъонца кхетае. Цудухьа шоаш хержача дешара формана раьза а ба ладувгlараш.

Цу тайпара, марксизма-ленинизма лардий школашка ленински теоретически тlехьале творчески карзерзакро тешаву укх хlамашта къаьстта терхам тlабахийта беваш хилара:

цкъа - дале, дешара хьинарегlара формаш юкъейоалаяра, цу гlулакха практикала юкъедоладе деза конспекташ уттаделгеи царга хьожилгеи, В. И. Ленина къаьст-къаьстача балхех а, хlаьта иштта цар керттерча проблемех а йола ладувгlараша еш йола выступленеш занятешка кийчъяри юкъарц;

шоллагlа - дале, В. И. Ленина произведенеш lомаеш, из е вож болх язбаьча хана лаьттача хоадам боллаш долча исторически хьалех дуйца деза ладувгlарашта, цу кlийлен тlа ленински уйлай, логика, уж е вож положенеш выводаши юкъеш Ленина подход мишта хиннай дlа а гойташ;

кхоалагlа-дале, къаьстта терхам тlабахийта беза хlанзарча ханарча событейи явленейи лоархlам къоастабеча ленински теоретически тlехьале мел лоархlаме я дlагойтара.

В. ИНЖЕВАТКИН,
КПСС Ленински райкома политически дешара кабинета заведующи.

ДЕ ДЕЗАР ДУКХА ДА

Наьсарерча района совхозашка укх шера пачхьалкхенга 16000 тонн ялат, 2300 тонн генараш, 15000 тонн шекара свеклаш, 3500 тонн коартолаш, 300 тонн баьцдаараш дохка дехкар тIайийцад.

Цул совгIа институчарча боахамий а бахача наьха доалахьа долча а хьайбашта тохаргдолаш гIожен мошен доакъар кийчде дезаш а да.

Шоаш оттаяь программа кхочашъяра районерча боахамаша хьалххегIе а кийчо йир. Организационни а политико-массови а болх бир, юртбоахама техника шин хапнахьа тоа а яь. БIаьстан кхашкарча балхашка араяьккхар, бIаьстан балхаш дикагIа йолча агротехнически хана чакхдаьхар. 160 керда механизатор кийчбир, хьувкъам лакхагIа хилийтара Iай эшаш йола агротехнически мероприятеш чакхъяьхар: 10000 гектара тIа гурахьа дIадийначa ялаташта 43 эзар тонн органически удобренеш а кхиа лодкормка йир, кхыдола балхаш чакхдаьхар.

Районерча боахамашка вIашагIъехкай юртбоахама культураш лелаю 40 механизированни звено. Царна тIакIоагIийр ерригa юртбоахама техникен оахаш мел дола лаьттанаш. БIаьсти дIадера кондице 1—II класса а йолаш совхозашка шоашта мел эша тайп-тайпарча культурай фу Iалашдир.

Укх шерара бIаьсти кхаш леладерашта кхы дукха аьттув болаш а яцар. Хьалха шелал а лаьтта, цул тIехьатIа цIаьхха йIоах а ена, мух болаш деноц кхар. Кхашка данза дардовца цхьатарра [redacted] балхаш хьаIайра.

Цу хьалашка районерча боахамашта сихха аьхар 9000 гектар лаьтта. 15400 гектара тIа бIаьсти дIаюв культураш агротехнически дикагIа йолча хана дIайийра.

Механизаторий говзало, дика кийчъяь хинвача техника, ипатовский методах даьча балхаша вIаштIехьдалийтар бIаьстан кхашкара балхаш шийй хананхьен дикал лакха йолашен чакх а даьха хургболча хьувкъама тешаме лард йолла.

ДIайийнай ялата лаьрхIа 4800 гектара тIа хьажиIаш, цул совгIа 1010 гектара тIа шекара свеклаш, 3160 — генараш, 715 — коартолаш, 65 — баьцдаараш. 5700 — доакъара лаьрхIа культураш.

ДIайийна хIамаш массанахьа дика хьатIаьлиняй. ХIанз царна эша гIулакх де деза ха хьатIаьттай.

Района дукхагIдола боахамаш бIаьсти дIайийнача культурай мугIарашта юкъера обработка хастта яь дарда. «Экажевский», «Назрановский» совхозашка дIайийнача коартолашта шоаза культиваци а яь гувнаш даьд.

«Назрановский», «40 лет Октября», «Маяк» яхача совхозий, совхоз-техникума цхьайола механизированни звеньяш шоай балхаш даь яьнняй. Цу боахамашка дика ъаъхьегарах ба хьажиIаш лелаеча звеной култалхой: Арчаков Алихан, Хачубаров Хьадис, Маркиев Назир, Ведзижев Мурад, Кодзоев Бахьаудин, Гелисханов Юсап, Котиев Дауд, Богатырев Султан, кхыбараш.

Цунца цхьана, оасар тIадаьнна, йоархIашка дIадикъа кхаш дола боахамаш а да тха районе. ХIаьта, ма харра, культурни баьцел сихагIа дегIауханча цар эла тIунал дIакхачийтац дIадийначa ялаташта. Цунга хьежжа, хьувкъам локлургба кхаш оасарах мукъа ца доахе. Геттара чIоагIа оасарах кхер шекара свеклаш, баьцдаараш. Шекара свеклай 4 лордиаг хьахилча ужа нийлах а еш оасар де деза. Цу балха тIехьаюсаш я «Назрановский» совхоз совхоз-техникум.

Культураша дегI кхухьача хана чIоагIа эпаш хул азотни удобренеш. Цун лоархIам нхета а беш хьажкIашта, генарашта, шекара свеклашта, мугIарашта юкъе обработка еча хана, подкормка ю оаха хIара гектара 60 — 70 килограмм азотни удобренеш а тувсаш.

Агротехнически мероприятеш чакхйоахача чIоагIа лоархIам болаш да юртбоахама культурашта хулаш долча лазаршца, зене йолча садолача хIамашца къовсам доаттабелга.

Коартолаш дIайийнача плантацешка колорадски ячка чоапилго фу тессад. Ма ху а сихагIа оарцагIдаьнна. цхьа ди ха ца йоаш лаьрххIа йолча растворица обработка е еза цу кхашка. Коартолашта уж чузца еза ха хьатIоатталца диллаа обработка е еза.

Шекара свеклаш дIайийнача кхашка гучадаьннад свеклашта хулаш доля сагилгаш. ТIехьдаккха йиш яц царна обработка елга. Кхашна обработка е еза хIара гектара тIа 15—20 килограмм тенсохлорана раствор а тохаш.

Юртбоахама культурай хьувкъам лакхбара лоархIаме йола резерв я хиш дехкача лаьттаех бизза пайда эцар. Районе долча хиш дехкача 900 гектарех дукхагIа дола лаьтташ «Назрановский» совхозен совхоз-техникуме да. 80 гектера тIа шекара свеклаш, 55—баьцдаараш, 500 — ялат, 250 гектара тIа доакъара культураш дIайийнай укх шера цу лаьтташ тIа.

Белгалдаккха деза хиш дехкача лаьттаншта районерча боахамаша де деза доаз це делга. Шийй хапнахьа хиш дехкац кхашка. ДоIаш хьасапе хий деттача машинашка шиъ сменагIа болх бергболаш вIаштIехьдаьккхадац гIулакх. ХьатIаьттай ялаташта санна, доакъара культураш дIайийнача кхашка а хий дехка деза ха.

Укх шера совхозий бахача наьха доалахьа долча хьайбашта кийчье еза: 4500 тонн йол, 4000 тонн сенаж, 39000 тонн силос, 1000 тонн баьций витаминни хьоар, 15000 тонн чa.

Доакъар кийчдара месячник дара. 24 мае сопам баьб КПСС райкомон халъа депутатий Совета исполкомон. 25 июнь хьатIинхачелехьа районе лерхI 1000 тонн йол, 300 тонн баьций витаминни хьоар кийчде. Уж декхараш кхоачашдар дукха шерра къовсам баьрнай хIанз районе. Хьоахаш я доакъара дIайийна баьцаш.

ХIаьта а белгалдаккха деза доакъар кийчдара балхаш лела ма деза сиха ца лелилга. Къахьегам ипатовский методагIа вIаштIехьа а боахкаш, ма хулла сихагIа чакхдаха деза доакъар кийчдара балхаш. Доакъар Iалашдара воскресникаш, субботникаш а еш, берригa нах юкъеоза беза из лоархIаме кампани толамца чакхъяккхара. Цунца цхьана шенхаштта тIаьхьожам лоаттабе беза кийчду доакъар дика хилийтара, технологи толха ца яйтара, учет нийса лелаяра.

ХьатIаккхоачаш латт ма бола ялаташ чузца деза ха а. Районе чудерзаде дезаш да гурахьен бIаьстин дIадийна 10200 гектара тIара ка бола ялат. Хьувкъам сихен ялат доа ца деши чузцара мел эша юртбоахама техника я тха районе: 100 комбайн, 37 жатка, кхыяр. Из техника лелаергйола механизатораш а бола ба.

Районера ерригa совхозаш соахкарчул дикагIа кийчъенай укх шера кхашнара хьувкъам чузца. Массадолча боахамашка тоаяь йоаккхаш латт хьувкъам чузцаш хургйола техника. Ипатовский методагIа вIашагIъехкай чузцара-транспортни отрадаш, хьувкъам чузцара комплексни планаш оттаьй.

Оаха лерхI хьувкъам 10—12 балха дийнахьа, деча балхий дикал лакха а йолаш, чуийца баккха.

Х. АЛБОГАЧИЕВ,
Назрановски райисполкома юрта боахама управлена перттера агроном.

А. САГОВ,
тха соб. корр.

Торонех пайда эца

КПСС ЦК ноябрьски (1978 ш.) Пленуме кертагIдоахар, хIанз укх сахьате эгара хьалхарча аргIанара декхар дулха производство алсамъяккхар хилар. Цу гIулакха пайда эца беза ерригaча резервех а торонех а. Парте оттаяь юрта боахам лакхбара хьажъехьара мероприятеш чакхъяхаро йиш хилийтай тIехххьарча шерашка из чоалхане а ваxара лоархIаме а дола даьгъа дегIадоаладеча хоалуш дола толамаш даха.

Дика хувцамаш хиннад тха боахаме а. Пятилетка кхаь шера план перттерча экономически хьокхамашта СССР Конституце хьалхара шу дузаш кхоачашъяьй. Даьккха а даьккха пачхьалкхенга дехкад кхаь шера 3039 тонн дулх, план 2550 тонн йолаш. ТIаккхийттад цу шерашка 47941 хьайба. планагIа лаьрхIа хилар 42000 долча.

Партийни организаце производственни подразделеней кулгалхошен специалисташен, фермай болхлоша чIоагIа раьза хиннa тIанйцар Л. И. Брежнева де мотадераш указанеши. ИттлагIча пятилетка планаш кхоачаш а тIехкхоачаш а яра ди тIехьа шерагIа йоаржаю цар социалистически иль.

Чакхдаьнна Iа хала текхар боахамо доахап. КIезига халонаш найсъеланзар хьайбаш леладерашта йIаьхъенача шийлача бIаьсти а. ХIаьта а из хален бехктохамех юкъ вIаштIехьа чакхъяьлар хьайбаш леладеча. Фермай коллективаша дукхагIа даьнхар дулх, дина лоархIайр 4 бетта йолча пачхьалкхенга продукци йохкара планах. 1979 шера баь бетта даьккха дулх 248 тонн да плана 210 тонн хиннача. Пачхьалкхенна дIаденнад 121 тонн план 100 тонн [redacted] План 3700 хиннача тIаккхийтта хьакха 5004 к.

ДIадахача шера цу хаваца нийсдича дикка тоаденнад хьакхарчи доахани тIера ца дулийтара гIулакх.

Хьайбаш леладеча доахача толамий кIийле я чIоагIа доакъара база. Практика хьахьекхад, доакъар кийчдара балхаш деш, совхозе хьаь лаьрххIа йола доакъар Iалашду бригада хила езаш хилар. Доакъар доаккхача бригада доакъар кийчдаь па Iеш, цул дикала тIаьхьожам лоаттабергба. хIаьта хоаш долча тайпара, доакъара динал боакхача лоархIаме ма йиц дулха производство алсамъяккхара.

Де ца луш дисараш меттаоттадара а 1979 шера плани социалистически декхарши дузцалга йоацаш кхоачашделга Iалашдара а, совхозе коллективо максимально пайда эцаргба ахкан хенарча дикача хьалех. Шоргта бешпара доакъари ма яшла йIохкалаь хиларо йиш хулийт цу хана дийнаьхь буси тIадеттаду дозал чIоагIIа лакха хилийта. Шерра даьржад боахане ахкан хенарча дикача хьалех хьайбай продукце производство алсамъяккхара тIадерзадаь дола доккхий балхаш. Иштта, масала, лоинам даьгIенашка дажа дахийтад 1700 эIамига бежан. Цига дажача юкъа парна тIаккхетар догдоах оаха 100 тоннал кIезигагIа доацаш дулх.

Хьакхарч лелаяра рентабельность лакхъяра а хьакхий дулха производство алсамъяккхара а лоархIаме резерв я нана-хьакхарчий Iулах интенсивно пайда эцар — хIара нана-хьакха шера шозза кхехка Iалашдар. Тха совхозерча дукхача хьалха латтача хьакхарч леладераша (Н. Т. Поплевнаве. Л. П. Кречетова, Л. Гододова, кхыбараш). Цу тайпара толамаш доах, хIара нана-хьакхийна тIехьа 16 — 18 хьакхий хурск а кхееш, план 14 йолча. Хьакхий хуркаш дукха хиларо торо хулийт бахача махага уж йохкилга шерде а совхоза болхлоачунга шийй ковоча боахама резервех шийна эша дулх Iалашдара пайда эцийта а.

Пачхьалкхено деча доккхача гIонаха шийй ресурсехи пайда а эцаш, 1979 шера хьалхе йоалаьй совхозо 1800 керта лаьрхIа кагий доахан чуоттадаь кхабара йола мотук. Оттаяь хьаний сменагIа 43 тонн гранулированни доакъар кийчде низ хургбола доакъара цех хьалъяра сметни документаци. Пятилетка чакхъялалехьа реконструкце ергья хIанз йолаш йолча хьакхаргч лоаттаеча помещенеш а.

Хьайбаш леладара ерригa резервах хьнаре лехари уж юкъейоалаяра, укх шера дулха производство лерраргIа дегIайоалаелга Iалашдар, хьатIадоагIача шерашка дикъа сихха дегIадоаладара эша талхаргйоаца кIийле хьяр — тха коллективо кхоачашдара шийй берригa низ тIаухийтача эгара актуальнегIа долча декхарех цаI.

Р. ИСЛАМОВ,
Урус-Мартановски района «Красноармейский» совхоза директор.

ВАЙ ЗАМАНХО

КХАЛНАЬХА ТРАКТОРНИ

Ши шу совгIа ха я Казахски ССР Уральски областерча «Лбищинский» совхозе кхалнаьхха тракторни отряд болх беш йола. Цунна керте латт коммсомолка Раушан Медеуова. КIезига толаш къовача механизаторашта чоалхане эздонеш, хIаьта уж дарех лоархIа а бу. Лбищински мехкараша дIадоладаь гIулакх хьинаре хьаддаьцад республика кхыча боахамашка. Цу отрядах я АПН корреспондента Раиса Несырова очерк.

Казахий метталара лерсвод йича Раушан — прав дар яхилга да.

— Са цIи хоржаш гIалат даьннадац са даьн наьнси — со я а к ира долаш. са дукха ба бошгъонца бола дотгагIий, хIаьта болх а ба ди ка, — йоах Раушана.

Отряд хьахиша ди — 1976 шера 25 июнь. Цунна хоза цIи елар «Когиршин» — «Кхохкилг». Совхоза директора Кошахмад Айсахиева дика уйла е йийзар керте мала хилча баккъахьа хургва яха дош къоастадеш.

— Оашош харжа отряда командир, — аьлар цо мехкарашка.

Уж йийтта яр. Кхойттане а цхьанне санна массане а Раушан Медеуовай цIи яьккхар.

Тракторни отряда командир... Хало а бехктокхаме а гIулакх да. Цу дийнахьа дена дерригнена а — машинни парка эксплуатаци ярах (Т-40 яха 14 чаркаш йола трактор). заготовкай план кхоачашъярах, селхана школьницаш - йиIигаш — механизатораш сатийна а болх булаш а хиларах жоп дала дезаш хиннар Медеуова яр. Уж цун керттера декхараш дар. Цунца цхьана цун уйла е елар запасной оатхалий, доагорен машинидаьттайн, техника дIанийсъяра дешн...

Гуш долча тайпара, болх кIезига бац. Из инзаткъало бы командира а ерригачa отряда а. Амна Раушан а цун цешаш а бохапзар. Хьалхарча шерра а 7100 центнер йол кийчйир отрядо, из доахана Iа доаккхаргдолча дIатIайихьар, хIаьта Iа чакхдаллалца ферме доакъар дехкилга Iалаш а дир.

1977 шу. Отрядо 7300 тонн йол кийчйир. Отряда члена Каламкас Еркеннае кхалнаьха-механизаторий областной конкурсе ноталояьккхар. Шиъ — Назира Жумагельдиевав Нагима Башеван — Iаьркача форда тIарча къахьегамен салаIарен дунен халкъашта юкъерча хагирхой ла[illegible] хилар. Из болх дика бирах дешна совгIат дар. Раушан КПСС члена кандидателла дIаийнай.

1978 шу. Урала доакъашка кйттача бIаьстан дуIаша буц сихха лакхйир. Цудухьа мангал а хьалхабьларх мий бекъалуш дешашка кхьачар доакъар шийчдераш. Дукха хIама ца эшаш кхаь бетта лаьттар отряда кхяй тIара стан Джамбейтински гIомарашка. ХIаьта хIама а хиланзар, лайра мехкараша хала вахта.

ТIаьаьтта хало бытовой хьалаш бахьан долаш яцар. Совхоза шефаша — Мангышлак - Куйбышев яхача мехкдаьтта провода эксплуатационникаша — чубаха, столовена, клуба лаьрхIа дика тоаьь кхоь вагончик елар мехкарашта совгIата.

Iеткъам хиннар дар шоай шенна. шоаш баьннача хьалашта гаьна хилар. Цудухьа мел гIадбахабар уж отряд задани боккъонца кхоачаш а яь шоай юрта цIакхаьчача. ТIийцар мехкарий эгара хьамсарагIа бола нах санна.

Чакхдаьлар доакъар кийчдара балхаш. Чехка чакхъньлар салаIа ена ха а. ХIаьта «Когиршин» яха кхалнаьха отряд — «Лбищенский» совхоза деша дола. хьинаре болх бу подразделени даны ше ett йола йоахо е юха а йоласнай. ХIанз цунна тIадилла декхар а дап бехктокхам кIезигIа болаш ма ала йиш йолаш. Доакъар фермашта ма Iуша Iа доаккхача моттигашта хьатIаувзаш я из. Мехкараша «чаркаш тIа» яьккхар 10 эзар центнер йол— отрядо кийчъяь мел хиннар.

Джамбейта гIомараш хIанз дика йовз мехкарашта механизаторашта: цига хилар уж аххана мангал хьокхаш, йол хьагулъеш, цунах аргIаш деш. Цул тIехьагIа совхоза шен доахане доккхагIа дола дакъе Iа доаккхаш хулача Сокыр яхача урочище дIаккхихьар из. Iай а багIанзар Iохайна. Доакъар диллар, механизированни хьисапе цIенъеш йола ферма помещенеш цIенъяр сапна дола балхаш дора мехкараша.

Iуйрана маькха эIанарашца маькъа арайоал «Когиршин» яха эмблема тIаьттаьа тракторий колонна. Колонна хьалхара машен диллa а лехкар Раушан Медеуова я, хувцалуш йоаца отряда командир.

Совхоза партокома секретара Еркин Алимбекова дуьй.

— Раушана тракторни отряда тIа-тIа чоалханегIа дола производственни декхараш тIадех оаха. хIаьта дилла а тешаш а хул задани кхоачашъярал совгIа, из йиллача хана хьалха кхойчашъергъя. Мехкарий коллективо болх дикка гIалат доацаш бу. Доакъар чуоаш шиъ маIача наьха тракторни бригада тIехьайитор вар. Тха мехкарий-механизаторий сийна района центре — Чапаев яхача городе шозза айбай Къахьегама Сийлан байрах.

Цу шерашка къона тракторасткаш шоай гIулакха говзанчаш а хинна дIаяттаб, хIаьта нравственно дегIа а баьхкаб. боккъонца гучаьнай цар оамалий дика оагIош. Из йиза йола коммунистически къахьегама коллектив я.

— Тха мехкарий бахьан долаш, — къахаьла юкъе воагIа совхоза директор Кошахмед Айсахиев, — дикка лакхагIа лархIа яьнай механизаторий професси. Укх шера механизаторий удостоверенеш а долаш йолча 17 йоIагара заявленеш кхаьчай тхога. СпециальностагIа болх ба яхаш дехараш лаьраштa отказ де дийзар хьалхарча юкъа: яшар тха ужжал чаркаш тIара тракторашь. Из дIахайра республика юрта боахама министерстве. тIаккха министра — шийй распоряженеца мехкарех хIаранена цIа-ши цIи тIа а латташ йола трактор кьоастайир. ХIанз совхое хьаьшй шолагIа кхалнаьха тракторни отряд. Из я ВЛКСМ 60 шу дизара цIерагIа.

(АПН).

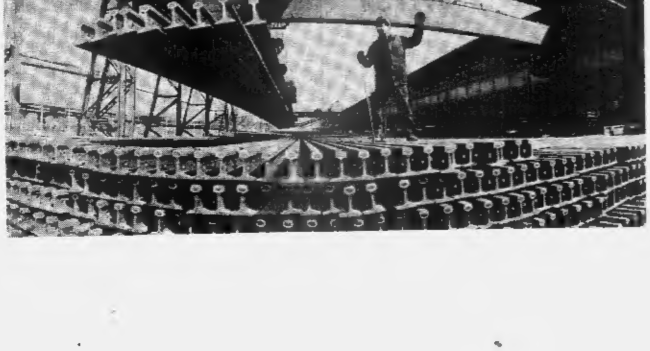

ДОНЕЦКИ ОБЛАСТЬ. «Азовсталь» — хьалхарча пятилетнашка хьахиннар. Цун цехаш хьалъяьй 1933 шера Азовски форда йисте. Тахан Къулбехьара Магнитка — Европе метала: чон, болат, балкаш, сортагIа йола прокат, рельсаш арахецаш йола йоккха предприяти.

Предприяте коллективо тIехххьарча шерашка пхезза дукхагIа арахеца доаладьд пачхалкхен дикала Знак ения дола метала.

Мехка дерригача машинаньяршка, Москверча, Киеверча, Тбилисерча метро ехкай «Азовсталь» заводе хьаяь рельсаш.

СУРТА ТIА: дукхача хана яхаргйола БАМ-а лаьрхIа хьаяь рельсаш тIайотташ латт.

ТАСС фотохроника.

ДОРЗОЛ ДЕХЬАРА

Бомбей — Инде йоккха промышленни а культурни а центр. Ленинградаца вошал тесса я. Шаьхо а город сийлахьча историчеси гIулакхаца юкъаетта я. 1917 шера «Аврора» залпо Ленинграде хьаьхайнадаьд керда заманa дIайолийлар, цул тIехьагIа тхьаь ятт шу даьлча Бомбей шийй лоIаме хилара тIехьа доаттабеча къовсамаш. Индера колониальни доалахье дIаяккхара центр а хинна дIаяттай.

СУРТА ТIА: Бомбеера ки йост.

ВТА — ТАСС.

ДУНЕ — ЦХЬАН КIИРАГIА

ВЕНЕ ВIАШАГIКХЕТА ХА ХЬАТIАКХОАЧЧАШ

Австре столица укх деношка хьежаш я лакхерча боараме советско - американски вIашагIкхетар хилагта. — Вай планета тIа ядерни Iазап ма еттийта гIерташ мел болча наха чIоагIа дог доахаш йола дунен халкъашта юкъерча вахарера Iалаьмате лоархIаме событи я из. Стратегически наступательни герза (ОСВ-2) доазув оттадара хьакъехьара советско - американски договор чIоагIде а цунна кIал кулгаш яде а июнь юкъе гIаьчача хана Вене гIоргба КПСС ЦК Генеральни секретарь, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Л. И. Брежнева ВIашагIнхийттача Штатий президент Дж. Картери. Цу вIашагIкхетаро гIодергда шинна а мехка юкъара гIулаккхаш тоаде а цунца цхьана дунен халкъашта юкъера климат тове а. Цига иштта вIашн дагабарргба дунен халкъашта юкъерча дукхача проблемашта.

Хургдолча къамаьлий повестка эгара керттера пункт — из хIанз цу гIулакха беш бола болх чакхбоалаш латта ОСВ-2 яха договор да. Цунах хургба ядерни герз Iоаделга юха тохара даьхьаш цIаккха ца баьккхача тайпара баьккха боикха гIа. Договор ялх шера кийчдеш лаьттад. ОагIонашта юкъе иназа кхерамазле хилийтара бола тешам оттабе безаш бар, дукха чоалхане технически проблемаш къоастаде эзаш. вIашн тешаш ца хилара йола дукхале юкъера дIаяккха эзаш яр.

Из деррига хIанз чакхдаьннад. Лакхерча боараме вIашагIкхета ха хьатIакхоачаш латтача хана боккъонца кийчдаь доалаш латтача документа тIа де герз Iоадара тIахьожам лоаттабеча хьадда де дезараш. Цу тIа, масала, белгалдаь да шинна а оагIоно ядерни герз дIа-юха кхахьара йолча средствашта доазув оттадари стратегически герз эргадаьккха тоадара доазув оттадара. Из договор чIоагIдейна дIеоттар дунен халкъашта юкъера кхерамалей мамашари чIоагIIбара Iалаьмате боккха лоархIам болаш хIама хургда, цо хьаделларгда герз Iоадара доазув оттадара хьакъехьа кхы а гаьнагIа долхача гIулакхех лаьца дIахо переговораш ира дола наькъаш.

Кердача советско - американски документа лоархIам дика кхетабу машар, кхоккам кIаьдбир, герз дIадаккхар бахьан долаш лерраргIеа хадданзен къовсам лоаттабеча прогрессивни низаша кхетадаь из Iеш Малхбузерча дика уйлаш йолча, юха ца токаш дIахо герз Iоаделга кхераме хIама хилар, кхетадеш болча политически деятелаша а. ОСВ-2 договор хьалхоацаш къамаьлаш даьраштa юкъе ба — ФРГ канцлер Г. Шмидт, Великобритане премьер - министр М. Тэтчер, Франце кхыча мехкашцарча гIулакхий министр Ж. Франсуа-Понсе.

Цу договора чулоацами США-ней дерригача дунейнен из эзаш долгек дIадовзийташ кампани йоаржаьй тIехххьача хана американски администраце. Цунца цхьана цунна чIоагIIа Iоткъан бу США правительство тIема гIулакхашна дукхагIа рузкъа дIаахийтара наькъагIа яхар пунтара дIадехкаш йолча тIема-промышленни комплекса оагIонгахьара.

Советски оагIоно мел могар ду венски вIашагIкхетар ма могта дукхагIа пайда болаш чакхдаккхара. 1 июне венгерски телевидене гIоала къамаьл деш Л. И. Брежнева аьннад. «...Тхо Вене гIоргда активни конструктивни къамаьл де боккъонца кийча долаш, хIаьта американски оагIон позицех а иштта хургйолаш лерхI оаха».

ИТАЛИ: ДУХЬАЛЕ ДIАЯККХАНЗА Я

Итале 3—4 июне хавал хьалха. 1978 шера кеpвача парламента полномочеш чакхъялалехьа даьча парламентски хоржамий итогаша доадам боллаш хувцамаш даьзар мехкара политически ираш дIанийсдара даьккъе. Из да итальянски доал деча керза къамаьл политика эгара лоархIамегIа а ираргIа а йола проблемаш къоастаяра духьала оттаяь духьале дIаяккханза я яхилга.

Италена доал деради кхы дIахо бала ниъ боацача эттаб доал деча Христианско-демократически парте (ХДП) дукха гIалаташ хилар бахьан долаш а, хIаьта иштта шийна ха а хоаш итальянски халкъагIа болча дукхача наьха оалаш тIарча махара хьаштанца ниicлуш боаца ниъ цо чакхбоахаш хилар бахьан долаш а. Ира экономически кризис, вIалла дIадоалаш доаца городашка хьабе болх ца хилар, юхаола ца луш хIамашта тIадеттадуш латта маьхаш — иштта я тIом дIабаьнначул тIехьагIарча ткъаь пхийтта шера демохристианаша Iаьдала доал дарах хьаьнина дог гIоздоаккхаш йоаца итогаш.

Цу ирача, дукха хана дезa къоастае езаш латтача проблемашта IотIакхийттай тIехххьарча шерашка царел кIезигагIа ира а хала а йоаца проблема. Юкъар я чIоагIа лаьржа политически терроризм. Цига бовбу алкха прогрессивни нах боабе цIеш доал деча классагIа бола. къахьегамхошта эшараш цар дIадекараш кхоачашдара кийсагIа бола политически ниъ лелабе безалга кхетаде болабенна цхьаболa викалаш а. Дагадехача кхоачам ба «Моро деша» хьакъехьа дар — шоай парте коммунистаца цхьана гIулакхаш леладича бакъахьа да аьнна къамаьл даьчул тIехьагIа лочкъаваь дIа а вихьа террористаша вийначa ХДС председатела дакъехьа дар.

ХДП-ен ИКП-ен правительстве цхьана гIулакхаш леладара йолча торопий хьакъехьа дош дар укх шерара хоржамий кампани йолча хана керттерча даькъе кхийсар. Коммунисташа аьннад. ХДП, ИКП, хIаьта иштта социалистически кхыйола фашисташта духьаларен партеш юкъе а йолаш коалици вIашагIйолле еза. Из предложени чIоагIIа раьза хинна тIанийцай масса хана ХДП-на тIехьаболча къахьегамхоахнатолинех ца аьлча а христианско - демократически парте дукхача членаша.

Бакъда хIанзарча демохристианий кулгалхоша вIалла дIатIанийцалац из дош. Коммунисташ итальянски правительствана юкъе бахера чIоагIIа духьала ба кхыча пачхьалкхений чуyча гIулакхашта юкъе ца гIерташ вIалла Iелуш боаца Вашингтонера официальни нах а. Из бахьан долаш шийй йоккхалга диллача цхьаьнкха боарам боацаш пропагандистски кампани йоарикаьяр ИКП-ана духьала, хIаьта цхьаболча харжархоашта цо влияни ца еш а йисанзар.

ХIаьта а ИКП кулгалхоша лаьрххIа аьча залалене тIама яххара низаш овлан тIара хувца, къахьегаш болча наха хIама кхетаргйолаш гIулакх оттаде, мехка политически арене аьттехьа озара новкъостал де гIерташ реакце леладаьр цунна аьттув болаш хиланзар.

Христиански демократаш 14 миллион голос гул а яь Итале хьалхара парти йолаш йисар, бакъда цхьа гIа дIахьаллапиккхьа-м яланзар. Правительство вIашагIйоллаш. Коммунисташта тIехьа партешка декар де деваш бара къалхагIа а санна кхыча кхаш тессаб 11 миллион сиг, е 30 процент болча харжархоша. Социалисташта тIехьа ва кхоъ эхи миллион сиг. Юкъебагараш тайп-тайпарча кагийча партешен группировкашен тIехьа хилар. Хоржамаш демохристиански кулгалхоша лийрххIача тайпара чакхдаланзар. Цар — хьалагIа дукхаза а санна — бекъдир коммунисташ юкъе боацаш, царна духьале еш хIаьта е. Италена доал де тахан йиш йоацилга.

РАСИСТАШ КОРЗАГIВАЬННАБ

ЮАР яхача расистски пачхьалкхен президент Форстер дIадахача кIирагIа отставке вахав. Из дакза варгвоацача эттав из бIехача финансови зуламца юкъарчал доацаш дакъа лоацаш ма хинна хилар апартейда цу мехка доал деш йолча клика кхы а дукха деятелаш санна. бакъдеш йола факташ гучаьннaчул тIехьагIа.

Расисташ иштта корзагIбовлаш эттача событей чулоацам сенах латт аьлча, из латт укх дIахо додачох. Информаце министерстве дукхача хана къайлагIа лелаеш фонд хиннай, цун ахча малхбузерча мехкашка ЮАР-ра расистски порядкаш хестайтарга дIа а ухийташ. Из деш хинна алкха ЮАР-ах йола материалаш малхбузерча непайоазов тIа кепайийтта ца Iеш тайп-тайпарча капиталистически пачхьалкхенашкарча политически деятелашта, парламентий депутаташта, профсоюзий боссашта кхааш телаш а.

Фонд къайлагIа а цхьанахьа отчет ца телаш а лелаеш хилар бахьан долаш цунна тIакхача йиш йолаш хинна ЮАР-а политикаш шоай гIулакх е зицдолийташ хиннабац. ХIанз гучаьннад 80 миллион доллар гаргга ахча лочкъадаь хилар. Налогаш телараш нара хьадоагIаш хиннача цу ахчах режима керте латтараша шоаште тIехьяьнна дика автомобилаш, виллаш нийй. доазол дехьа сакъерда кхаб. кхыдола шоашта тоаж бола гIулакхаш леладаьд, и. кх. дI. ХIаьта хIанз гучаьнна факташ — алхха айсберга бухьиг мара бац, йоах юаровски казнокрадаша шоашта дIахьалхатувса хержа хиннача, шоаш кIал ца беса гIерташ правительствана юкъера дIаваьккхача информаце министр хиннача Мюльдера.

Иштта массанена дIагучадаьнна гIулакхаш оттар бахьан долаш Форстери Мюльдери санна бола нах политически аренера дIабовла безача кхачаб. Уж боазаш ба эгара чIоагIагIа бола нацисташ санна. фашизм хьалхоацаш гучахьа агитаци еш уж хилар бахьан долаш шоллагIа дунен тIом лаьттача шерашка кхыметтел интернированни а хиннаб уж. Бакъда расистски режима керте латта вожаш — эгара бIехагIа бола реакционераш, финансови махинацешта иштта юкъе бараш, масала, хIанзара премьер П. Бота — хIанз Iаьдала керте латт.

Апартейда система цIенъя дIаьккхача мара дIадаргдац расистски клика лоаттаду Iазап, хувцалургдац Африкe бахача наьха хьал. Уж гIулакхаш чакхдахара тIехьа дIахо къовсам лоаттабе нийча я АНК.

В. КУЗНЕЦОВ,
(ТАСС).

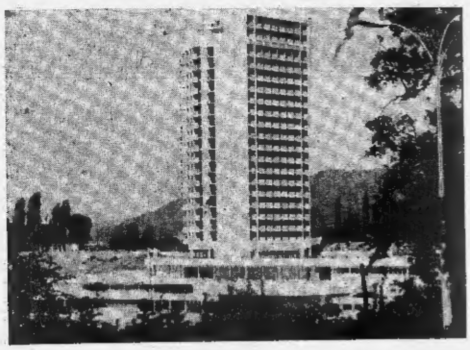

Сотера «Нева» яха хьешан цIа — лакхара классашкахь долчу цIерадешнашкахь кхиаш ду цо. И. ГРИГОРОВА сурт. ТАСС фотохроника.

СИЙЛАХЬ-БОККХАЧА ОКТЯБРО—КХАЛНАХА

Вай мехка толамца кхоачашдаьлла кхалнаьха маIаца нахаца цхьатарра бокъонаш хилар санна, геттаре боккха исторически лоархIам болаш дола декхар. Боарам боацаш чIоагIа сий ду советски халкъо кхалсага-наьна, кхалсага-къахьегамхочуна, коммунизм хьалъеча хьинаре нъахьегаш боахкачв вай беррига кхалнаьха.

Къилбаседа Кавказен Закавказьен кхалнаьха Iотоjаль лъхна бокъонаш хьатIаяхара, социализм хьалъяра болча балха уж юкъсозара партийни, советски органашка, ерригача общественносто лоаттабаьча къовсама хетадаь да дувца безам бола документийн материалийн сборник.[1] Из сборник арахецарца керда оагIув хьайиллай Къилбаседа Кавказен Закавказьен кхалнаха маIача наха нийсса бокъонаш яларе Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце яь влияни Iомалра гIулакха. Сборника оттадаьраша шоай кара хинна материалаш критически йоашха а йоаихаш царех къаьгагIа араш хьахержаш, Iилмана юкъедоаладаьд кхалнаьха дош вай мехка къоастадара Коммунистически партеи Советски пачхаьалкхеннен карагIдьиннараш хьахьоккхаш дола шиъ бIаь гартга керда документ.

Вай дувцаш долча сборнико документий лерда тIа логически дIакоккхуъ советски исторически Iилмана хьалхашка латташ йола «Сийлахь-боккха Октябри Советски Малхбоален кхалнах мукъабахари» аха йоккхен лоархIамен тема. Сборнико чулоаш вай мехка социализм хьалъяра тIехьа къовсам лоаттабаь 1917 — 1936 шераш. Цунна юкъедоагIача документаша къаьгга тешаш ду мел дукха къахьийтад партеи пачхьалкхенон кхалнах-лоамарой хьинареча общественно-политически, боахамеи культурни вахара юкъсозара, уж ширденнача, цар сий IотеIадеча тIехьадисача гIулакхий Iоткъамах мукъабоахаш.

Документашен материалашен вайна йовзийт кхалнаьха ираз духьа лоаттабаьча къовсама тайп-тайпара формаши методаши, цар хьалъокх советски общества хьинаре доакъошкой а хинна дIаэттача кхалнаьха духовно дегIаахара никъ.

Дувцаш дола сборник биъ кертах латт. Хьалхарча кертa тIа — «Коммунистически партиeи Советски пачхьалкхен кхалнаьха бокъонаш лораяра ха тIа», — дараш дукхагIча даьхе юкъарчал доаццаш В. И. Ленина инициативагIа Халкъа Комиссарий Совето, хIаьта миттIа Къилбаседа Кавказа автономии республикай Закавказье республикай моттигерча советски органаша кийчдаь декреташи сопамаши да. Белгалдаккха доагIа, бIарчча хьайиччa сборника дерригача документашта юкъе дукха дукхагIдараш партеи правительстваи цу республикашка чакхбаьхача балхах дувцаш долга.

«Советски Iаьдало кхычарел, этара чIоагIагIа дегIадаьхача мехкел а, дукхагIа демократи кхоачашъйьй шийн законаш тIе кхалнаьха нийсса бокъонаш ца хилара кхыметтел дагадоха хIама а ца дитарца», — яхаш яздаьд В. И. Ленина. Къилбаседа Кавказен Закавказьен Сийлахь-боккха Октябрь котбаллалца. Юкъерча Азеи Казахстанен санна, цхьаькха бокъо йоацаш дар кхалнаьхи вахар. Укхаза доале лаьттараш феодально-патриархальни гIулакхаш дар.

ЦхьоалагIча керта тIарча документашта юкъе да В. И. Ленин керте латташ 1917 — 1918-ча шерашка Халкъа Комиссарий Совето тIайнйца напел а берал а лорадерах, къахьегамах, маIача наха нийсса алапи кхалнаха а тедарах, кхалнаьха къахьегам лорабарах, бераштa общественни кхача лоаттабар вIашт тIехьдаккхарах, кхыдола ден-

Критикен библиографи

реташ. Берригача мехка юкъара долча декреташца цхьана къоман республикашка арадаьлар Урдув нийдара никъ бехна, хв эланаа бола мехкарий маьре ахийтарах, дукха нстий кхувларах бехктокхаме озарах дола декреташ. Ишта теркам тIаоаш да кхалнаьха правовой хьалий хьакъехьа дола 1925, 1929-ча шерашкара ГIалгIай облисполкома сопамаш, ГIалгIай автономии областа юрта Советий доакъошкой болча кхалнаьха конференце резолюци. Цу документаша хоадам боллаш хьахьокх 20-ча шерашка кхалнаьха бокъо IотеIаярашца ГIалгIайчене хоадам боллаш къовсам лоаттабаьлга.

ШоллагIча керта тIа — «Кхалнах общественно-политически балха юкъеозар» — юкъедоаладаьча документаша бовзийт вайна, кхалнах социалистически общество хьалъяра балха юкъеозарах йолча ленински идеех чIоагIале а дувцаш, Коммунистически парте вай мехка кхалнаьха дош къоастадара баь шие жорг яхь цхьаькха боаца никъ. Цу хьакъехьа къаьстта дукха теркам тIаахийтар парте бусалба ды чIоагIа хиннача къаман республикашка — Азербайджане, Дагестане, Нохчийчене, ГIалгIайчене, Черсий-Балкъаройчене, кхычахьа.

Укхаза кхалнахаццера болх довзаш долча бахьанех уж общественни вахара юстара латташ а культура даькъе тIехьабиса а хиннилга дага а кхоабаш, чакхбоахар моттигера специфически хьалаш теркал а деш. Парте ЦК указанегIа 1919-ча шера гурахьа укхаза вIашагIъеххар кхалнаха юкъе беча балха отделаш. хIаьта цу отделашна — делегатски собранеш. Делегатски собранешка гIолла парте а Советий Iаьдало а айхха бувзамаш оттадир кхалнаьха шерача тIоапашца.

Документаша ма дувцца, бернате форма а хинна дIаэттар кхалнах вIаши гаргаувоара дикка гIо дань йола даьрххIа йола кхалнаьха клубаш. Царга гIолла карагIдаьлар кхалнах-лоамарой общественно-пайданеча къахьегама юкъеоза, уж политически дешарах дIаэбе. Цу тайпара хьалхара клуб 1920-ча шера хьайиллар Азербайджане. ХIаьта 1920-ча шерашка Нохчийчохьа а ГIалгIайчохьа а вIашагIъеххе йолайир тайп-тайпара кхалнаьха кружокаш, уж дукхагIа хернар юрта Советашка, кхалнах юкъеахка болабелар парте а комсомоле а. 1925-ча шера ГIалгIайчен гаьнарча лоаман юрта болх бе йолаелар хьоккхама кхалнаьха клуб.

Малхбоален кхалнаха бокъонца йола вахара школаш хилар цу тайпарча клубаех. Царна юкъе гIолла чакхбаьнна кхалнах болх бе болабелар производственни предприятешка, советски учреждене шка, уж деша уттар профтехшколашкеи техникумашкеи. Делегатски собранешка гIолла общественни балхах дIайийна, кхычарел хьинаретIехь сакхетам кIоаргагIа болеш кхалнах уттта болабелар Коммунистически парте а комсомола а мутIарашка.

Сборника кхоалагIа корта — «Кхалнах общественни производствана юкъеозар» — къаьгга тешал деш ба кхалнах къахьегама наькъа тIа бахара парте чIоагIа йоакхо яра. Документаша дувц вIашагIъехнаш хиннача кхалнаьха кустарно-промысловя артелеех, кооперативаш чиеаех. Цига къахьегаш кхалнах мара бецар. Цар къахьегама кооперировани ярo лоархIаме моттиг дIалаьцар кхалнаьха экономически хьал-торо лакхъяра.

Кхалнаьха сакхетам лакхбара боккха лоархIам болаш хи 1920 — 1921-ча шерашка лакхъяха йолаь кхалнаьха съездаш, конференцеш. Цар гонайоахар кхалнаьха чIогаш, чIоагIбора шоай вахар гIозен мозен хургхиларах бола цар тешам. Конференцешка а съездашка а кхалнаха хетмаг Малхбоален кхалнаьха Ерригороссийски съезде бахийта делегаташ. 1921-гIа шу юкъедхаьчача хана хилар Горски республика I-гIа кхалнаьха съезд. Цига доагIошхоша дIайха моаршал дахийтар Москве чакхйоаккхаш хиннача Дуненнан халкъашта юкъерча коммунистий конференцега. Шоашта из везаш а шоаш цунна мутIахьа хилар дIахойтеш а йолe телеграмма кхьийтар сийлахь-боккхача баьччанга В. И. Ленинга.

Кхалнах общественни производствана юкъеозара белгала хIамаш карагIдаьлар Нохчийчен а ГIалгIайчен а партийни организацешта. 1920-ча шерашка цига болх беш яр вIаш кружокаш, кустарни курсаш, школаш, кхалнаьха юрта боахама артелаш.

«Кхалнаха юкъера культурно-сердалон болх» яхаш ба сборника биълагIа корта. Цун юкъедахача документаша (царех тоъал дукха вай республиках лаьца а да) хьахьокх экономически культурни балха тIа парте даьхача толамаша миллионаш болча кхалнаха Iоткъам тIалоаттабаьча къаьнача быта рухьала шера къовсам боацкабе торо хиннилга. Сборника юкъерча документаша, шеко йоаццаш, Iилмай болхлой санна, лектороий, пропагандистий, студентий, кхыча дукхана наьхи теркам тIаоарэба, Iаьрмате йоархIам болаш гIулакх даьд из кийчдаьраша.

Ш. АХМАДОВ, исторически Iилмай кандидат.

[1] «Великий Октябрь и раскрепощение женщин Северного Кавказа и Закавказья». Сборник документов и материалов. М., 1979.

Кактусай выставка

ДIадахача шоаттен кIирани деношка «Грозэнерго» цIагIа хилар кактусай выставка. Цига хьагойташ яр дукхача кактусай коллекцех латта 15 экспозиц. Кактусаш езарий клуб Грозне хьайийлай 1977 шера. Цу хана деша кхоаза дукхагIа хинаб цун доакъошхой. Выставке хиннача кхо эзар совгIа йолча кактусашта юкъе я цIагIа кхеьраш, дукха я царна юкъе зиэахи тохараши хоза хьаж ераши. Дукха дика хIамаш доахк кактусех. Цунах бе йиш я сага баб кхача, доахана — доакъар, тайп-тайпара молхаш. Доакъара лаьрхIа кIарцхалаш доаца кактусаш хьалкхее гIерташ шерра опыташ лелаю Казахстане. Кактусаш хул геттара лоха а ткъо метр лакха а. Кхаь даькъа екъалу уж. Пересмева салача даькъа чуйоагIа 26 тайпара кактус. Опунциева салачоа — 400 гаргтача тайпара, 200 совгIча тайпара я цересови салача кхоалагIча даькъа чуйоагIа кактусаш. ХIара даьгъа, хIара тайпа шедай «самал» я. Уж лелае безам болчун уж «самалаш» йоаза а ха а еза. Цу гIулакха дика Iомабу клуба доакъошхой.

Цу выставке хиннача кактусай дукхача экспозицех дикагIа йола коллекцеш хьа а херка пхи диплом делар жюре. Хьалхара диплом делар «Грозэнерго» отдела кулгалхочун Э. С. Жердева экспоаицена. ШоллагIа диплом делар шин экспозицена, — «СевКавНИПИнефта» воккхагIа волча инженера Г. Н. Бельчуков промыслови геофизика СКТБ конструктора Н. А. Чиненайа экспозиценга. КхоалагIа диплом делар «Промавтоматика» инженера А. В. Громадкойя школьникийн пионерийн республикански Дворца хоровой кружока кулгалхочун Ю. Н. Сипрановен колллекцешта. Массаболча дипломанта дипломаши кхыдола совгIаташи делар жюри кулгалхоша.

П. МИНАЕВ.

Письмо кепатеха деце а...

Укх шера 23 мае А. В. Тищенкос «Сердало» газета редакцеста дайтача письмо тIа дувц кондуктор а воаццаш водителa ше билеташ дохкарг дола метод болха юкъейоалаьча 1572 автоколонне 1979 шера 20-ча апреле ЧИК 54—21 йолча автобуса водителa пассажираштa дукхагIдолча даькъе билеташ цо луш. дохкараш ахаш мара доацаш, хIаьта пуша цхьана билетех боагIа бьша мах хьа а нийш болх баь хилар.

Из письмо тахха аьна шоашта дIадаьийтача, Нохч-ГIалгIай транспортни управлене ОКРС начальника В. Скоровя тхога хоам бу. Гражданина А. В. Тищенко письмо № 1 йолча Грозненски пассажирски автотранспортни предприяте кулгалхоша яхаьох коллективе дийца хилараш водительски составга уж санна долча гIуланх нихи бехктокхаме оаргахар дIахийтарах.

«Карорча хана городе Нохч-ГIалгIай транспортни управлене КРС беррига контралераш городской маршрутанта тIачIоагIбаьб, царна лоаттабу тIехьамах чIоагIбар духьа».

УКРАИНСКИ ССР. Харьковски пачхьалкхен университета Iилман лабораторешта юкъе изотопий лаборатори — астара тамаш йолашагIа яр. Укхаза болх беш тайп-тайпара говзалаш йола нах ба. Цар массане а лерхIар да радиоактивни индукце метода ноакъосталаша шоашта хьашт долча лоархIамеча хаттараштa дола жоп лахар. доацагIа аьча — мечени атомий с изотопий ноакъостaлица.

Iилмахошта-лаьтта лелаераштa лаьттадцара микроэлементаш йохаяре механизм Iомае метад. Общественни кхачан института специалисташа техний кIоад яккхара моллагIа яр санна йола метод — хлористий кальцеца шура йоташ. Кирова цIерагIча Харьковски турбинни завода лабораторецa цхьана университета Iилмахоша кийчъьый энергоагрегатий металлически хIамаш лораяра состав.

Дарба деш йола препарат цIийга миштa кхоач а органашта цо мишта воздействи ю а яхача хаттара дола жоп укхаза кораднад лорий говзал лакхйоаккхача Украински института специалисташа.

СУРТА ТIА: изотопий лаборатopе болх беш ва воккхагIвола техник Н. Г. Мисюра.

М. ТУРА сурт. ТАСС фотохроника.

ФЕ ХИЛА

БоарамагIа йоагIачуа сихагIа машинаш лелаяр бахьан долаш дукха зуламаш хул. «Чеченингушводстрой» объединене ПМК-9 водитель Адиев Лукьман «Жигули» яхача шийн автомашинаца наькъа водаш хьатIаккхача йоаллаш духьала йоагIаш машина йоалаше а пул хьалха вала венная. Цунах хIама хургдоацнага хайча шийн машина даьгIъе даьрхIад цо, бакъда кхийнадах, хIама аьлча сов сиха водаш хинадаь, тIаккха уллув гIолла йоагIача трактора гIатехай. Водитель цига венная.

Наькъа водача хана водителa бокъо яц пассажираща къамаьлаш деш, кхыдола гIулакхаш лелаеш, цхьан бе ко а делла машин лехкаш хила. Цунах дoкхa зулам хилатарлу. Йокххача Ачалкхе ваххаш волаш Бедаев Башир шийн М-412 яхача автомашинаца Моздокера Орджоникидзе бодача новкъа машина ко мел и даьнйта водаш хилар бахьан долаш наькъа йистерча сантар чу иккхав, машина кIалтIа а кхесса водитель ше а пассажираш а лозабаьб. Ишта аьари яьй ЕРАЗ яхача автомашинаца водаш Гудермесски ПМК кертгерча инженера Анекаев Расмиа. Машина кIалтIа кхессай, водитель венная.

Корта бохабу малар менна волаш ГАЗ-53 яхача автомашинаца Грознера МагIалбике водаш гаьна тIа а теха чIоагIа лозаваьв Сунженски районерча XIX партсъезда цIерагIа колхоза водитель В. А. Гука, хIаьта автомашина капитальни ремонт е езаш йохаьй.

5 июне доагIа делхаш дир дар, наькъий йистошка чIоагIа хотта баьннабар, цудухьа наькъа йиста тIа машина яккха кхераме дар. Из санна моттиг нийсъелча бокъонагIа машина наькъа йиста тIа яха а йоагIача боарамал сихагIа машина лалла а иIац. нагахьа санна духьала йоагIача машина новкъа яле лаьгIъех соцаде йоагIа. Бакъда из бокъо йоагIача тайпара кхоачаш ца яр бахьан долаш Шалински АТП автобуса водителa Музаев Iабдулаcи «Грознефтеоргсинтез» объедиение АТК грузовика водителa Эльмурзаев Баширeи цхьаьне шоалагIчоа никъ ца битар бахьан долаш шоай машинаш вIашкатехай. Аварияьча виь саг веннав пхи саг лозаваьа.

ДIадахача кIирагIа (31 мае дена 6 июне кхачалца) республика наькъашка 55 авари хиннай, 8 саг веннав, 26 сага чоанаш яьй.

НГIАССР МВД ГАИ.

ФУТБОЛ

«ДНЕПР» — «ТЕРЕК»

Селхан Днепропетровске моттигерча «Днепр» командаца ловзаш хилар «Терек». Iа вIашагIкхетар счет 3:2 йолаш «Терек» иотIйоалаш чакхдаьлар.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

12 ИЮНЬ

I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — Iуйранара гимнастика.
9.05 — Турчико. «Кудлинове сатем болаш хинна дик ди» яха телевизионни спектакль. Хьалхара сери. Хьалхара даькъа.
10.00 — «Кинопутешествий клуб». Йистаьдча — кердадараш.
14.30 — Кердадараш.
14.50 — «Филиппины». Документальни фильм.
15.25 — Музеешкен выставкий залашкен гIолла». «Пушкина цIа».
16.10 — «Дошо вай вайланаш». Берашта йола музыкальни программа. Чехословакера передача.
17.00 — Берашта дикча телевизионни киножурналашки художественни фильмай программа. «Подзорная труба», «Мичa дийна а мичa веза я ди ва», «ЦIагIо чу [illegible]».
18.00 — «Iоалиа вахар».
18.30 — Берашта йола стихаш.
18.55 — «Тахан дунен тIа».
19.05 — «Сиг а хаддоа а».
19.30 — «Халкъа зоорчество».
20.10 — «Сийлахь-боккхача Дай-мохк» яха киноповесть. «Фегаро гIона» яха 11-гIа фильм.
21.00 — «Ха».
21.35 — Дунен халкъашта юкъерча бора доарагагIа. ФильмагIа передача.
22.05 — «Тахан дунен тIа» яха информационни выпуск.
22.20 — «Мастерская» яхача фильм-концерта премьера.

II ПРОГРАММА

18.00 — «Патриоташ хьехар». Беседа (нохчий меттала).
18.30 — «Нохч-ГIалгIайчу гIолла». Информационни программа (эрсий а гIалгIай а меттала).
18.30 — «Дунен халкъашта юкъара обозрени» (гIалгIай меттала).
18.45 — Документальни фильм.
19.00 — «Телеобъективе бехке бу».
19.15 — Киножурнал.
19.25 — Дешла хилара уйла хургйолаш хьетам луш хьехар» (нохчий меттала).
19.50 — «Бийса дикъа хила шун, бераш!».
20.00 — «Ден а бус а хьатхитта вош декха».
20.10 — Юрта боахама балхахоашта йола кинопрограмма.
21.00 — Iилмани-популярни фильмай программа.
21.40 — «ВоккхагIвола вой» яха телевизионни художественни фильм. Хьалхара сери.

13 ИЮНЬ

I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — Iуйранара гимнастика.
9.05 — «Кудлинове сатем болаш хинна дик ди» яха телевизионни спектакль. Хьалхара сери. ШоллагIа даькъа.
9.45 — С. Прокофьев. № 1 йола концерт.
10.00 — «Сийлахь-боккхача Даймохк» яха киноповесть. «Фегаро гIона» яха 11-гIа фильм. Йистаьдча — кердадараш.
14.30 — Кердадараш.
14.50 — «Лаьттара саг». Кинопрограмма.
15.40 — «Ха а ха, доаладе а доаза». Къонача техникашта йола передача.
16.25 — «Эрсий къамаьл».
16.55 — «Зурманчан, шоаш дола моттиг хьайовзайта!».
17.25 — «Советски илли концерт».
18.00 — «Москвана шера мерйдани». Къахьегама коллектива йола очерк.
18.30 — «ХIара сурта тIа мала ба».
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — С. Рахманинова романсаш кхоачашъю РСФСР халкъа артиста Масленникова.
19.30 — «Диалуходоац [illegible]», «Максим ххара» яха художественни фильм.
21.00 — «Ха».
21.35 — Берашна денош Москве къахьегама хетадаь концерт. Пачхьалкхен Центральни концертни залера передача. Перерыв — «Тахан дунен тIа» яха информационни выпуск.

II ПРОГРАММА

18.00 — Документальни дола фильм.
18.30 — «Нохч-ГIалгIайчу гIолла». Информационни программа (эрсий а нохчий а меттала).
18.40 — 79-ча шера [illegible] гIолла. «[illegible]».
19.00 — Футболах йола СССР чемпионат. «Динамо» (Москва) — «Черноморец» (Одесса). «Торгово» яхача стадионера трансляци. Перерыв — «Бийса дикъа хила шун, бераш!».
20.45 — Л. Бетховен. «Турналер» яха № 3 йола симфони дIалокх СССР Пачхьалкхен академически симфонически оркестро.
21.40 — «ВоккхагIвола вой» яха телевизионни художественни фильм. ШоллагIа сери.

РАДИО

12 ИЮНЯ

6.00 — «Доанъараш кийчделга сиидолнад» (эрсий меттала).
7.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
7.23 — «Сердало» газета обзор.
7.30 — Ашараш (эрсий меттала).
8.15 — Передачай программа (эрсий, гIалгIай меттала).
8.25 — Хоамаш.
8.35 — Ашараш (гIалгIай меттала).
8.45 — «Дунен халкъашта юкъера обозрени» (нохчий меттала).
9.15 — «Тхога язду» яха радиовыпуск (нохчий меттала).
9.30 — «Къона замаьна» (гIалгIай меттала).
10.00 — Передачай программеи хоттамах бола хоами (эрсий меттала).
16.01 — ТIехьабусараш боацаш бола бе! «Ялье къонача коллективашть вIаши къамаьлаш дайр». «Чечингушмебель» фабрикера передача (нохчий меттала).
16.15 — Юрта къахьегамхой, шоана дола концерт!» (гIалгIай меттала).
19.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).

13 ИЮНЬ

7.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
7.23 — «Ленинная [illegible]» газета обзор.
7.30 — Ашараш.
8.15 — Передачай программа (эрсийн, нохчийн меттала).
8.25 — Хоамаш.
8.35 — АрдIаварча политдента (эрсий меттала).
8.50 — Хьалхара ашараш (нохчий меттала).
9.15 — «Эффективность болаш идеологически бола дIабахьора тIехьа». Беседа (гIалгIай меттала).
9.30 — «[illegible] Грозне гIолла» яха радиовыпуск (эрсий меттала).
10.00 — Передачай программеи хоттамах бола хоами (эрсий меттала).
16.01 — «Хьалха тIакьошам вIашкхьон ба» (гIалгIай меттала).
16.20 — Бозаре хьоккаи — советски «ЛаркIор». Очерк (эрсий меттала).
16.40 — Ашараш (эрсий меттала).
16.45 — Кхи дешара халдала тIехьам тIаоаттабе (нохчий меттала).
19.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).

ГIИШЛОНХОЙ БАЛХА ГОВЗАЛ IОМАЕ

ЛОВЧАР ТЕРКАМГА!

№ 11 йолча Грозненски юкъерча городской профессионально-технически училище ДIАХОЙТ

укх профессех кердача дешара шера дешархой деша дIачуэцаш хилар:

1. **Маляр (гIишлош еча болх бе);**
2. **Штукатур-облицовщик-плиточник;**
3. **Каменщик-болатен аьшкабетонни конструкцешта монтаж ю монтажник;**
4. **Слесарь-сантехник, газосварщик;**
5. **Юртахиа гIишлош хьалъю мастер.**

Деша дIаэц 15 шу даьнна а цхьа боккхагIа а бола, 8 — 10 классаш чакхъяьча бола нагий нахи мехкарий.

Деша багIара хаиаш:

8 класс чакхъяьккхараштa — 3 шу;

10 класс чакхъяьккхараштa — 1 шу.

Училища кердача дешара комплексе болх беш а дешара-производственни оборудованеца дика Iалашъяь а я. Дешархой мах боацаш кхачанца, обмундированеца, общежитеца Iалашбу, хIаьта 10 класс чакхъяьккхараш стипендеца а. Деша багIача хана дешархошта производственни дешар Iомадеча хана баьча балхах 50 процент боарам болаш ахча тел.

Училище деша вагIаш ньикха из къахьегама стажаца дIалоархI. Юкъера профтехучилище чакх а яьнна экзаменаш дIаеннарашта юкъера образовании профессии ялара дола диплом дIалу.

ТIехдика диплом а эцаш чакхбаьна дешархой болх баь хилара стаж йоацаш вузе деша дIа а эц льготаш а лу царна.

Училище деша воагIачо хьачудала деза ер документаш:

1. **Директора цIерагIа язъь заявлени;**
2. **Дийша хилара документ;**
3. **Вахача моттигера справка;**
4. **Вaь ха тIайола тешал е паспорт;**
5. **фотокарточкаш** (размер 4 х 6 йолаш);
6. **Медицински справка.**

Документаш дIачуийду 8 сахьат даьлча дена 17 сахьат даллалца.

Училища адрес: город Грозный, Старопромысловски района, Катаяма цIерагIа керда поселок, Шефски улица, 23, цига ва йиш я Центральни рынкера йоагIача №№ 4, 6, 26а, 11а йолча автобусашца Ташкала яхача уж сопача кхаччалца, е № 11 йолча автобусаца 7-гIа линия яхача кхаччалца.

№ 4 йолча юкъерча профессионально-технически училище 1979 — 1980 дешара шера дешархой деша дIачуэцилга.

ДIАХОЙТ

укх специальностех:

6 класс чакхъяьккхараштa:

1. **Бурильщика гIоча.**
2. **Автомобила ремонт ю слесарь.**
3. **Электрогазосварщик.**
4. **Электромонтер.**
5. **Химически анализа лаборант.**

Дешара ха — 3 шу.

Училище чакхъяьккхараштa дIалу юкъера образовани яккхарах дола диплом, 3—4 разрядагIа квалификаци а лу.

ТIехдика дешаш училище чакхъяьккхараш вузашкеи воении училищешкеи деша хьожабу.

10 класс чакхъяьккхараштa:

1. **Бурильщико гIоча.**
2. **ГIишлояхо-отделочник:** штукатур, маляр, плиточник.

Дешара ха — 1 шу.

Училище чакхъяьккхачул тIехьагIа 3—4—5 разрядагIа квалификаци лу.

ТIехдика дешаш чакхбаьннараш льготни условех вузе деша хьожабу.

Деша воагIачо хьачудала деза документаш:

1. **Дешархочуна дай-нанойн заявлени.**
2. **Образованех дола тешал.**
3. **Вaь ха тIайола тешал** (16 шу даьннарашa — паспорт).
4. **Вахача моттигера справка.**
5. **Школера характеристика.**
6. **Автобиографи.**
7. **3 х 4 размер йолаш ялх фотокарточка.**

Медицински комиссегIа чакхвоал училища еннача направленех.

Медкомиссех чакхбаьннар экзаменаш йоацаш училище деша дIачуэц.

Училища адрес: г. Грозный, 364029, 12 участок СГПТУ-4. Автобусаш №№ 13, 24, 25, трамвай № 5, «12 участок» яхача уж сопача кхаччалца.

Мехкдаьтта промышленноста министерства Грозненски мехкдаьтта техникумо дIахоьт

1979 шера 1 июле дена бIарччача бетта болх беш хургйолча подготовительни курсашка деша дешархой дIаэцаш хилар.

Курсашка деша вагIарах 3 сом дала деза.

Техникуме деша дIачуэцар дехаш заявлени техникума директора цIерагIа язъе еза. Заявленеца цхьана хьачудала деза дийша хиларах дола документ.

Документаш хьачуийду 11 сахьат даьлча дена 18 сахьат даллалца.

Эшар хатта а деша дIачуэцар дехаш заявленеш хьачуяла а еза укх адресагIа:

364006, город Грозный, Клара Цеткина улица, 14/53, кабинет 43, телефон 2-63-09.

ТЕХНИКУМА ДИРЕКЦИ.

Грозненски мехкдаьтта техникумо 8-чек 10-чек классашкара дешархой хьех техникума хьехархошеи дешархошеи вIашагIкхетара сайре йолча.

САЙРЕН ПРОГРАММА:

1. **Специальностай юкъах хьехархошеи дешархошеи ду къамаьлаш.**
2. **Художественни самодеятельноста концерт.**

ВIашагIкхетара сайре хул 1979 шера 14 июне 17 сахьат даьлча Грознерча 1-гIча Мая цIерагIча беша.

ДИРЕКЦИ.

Хоттам

Тахан республике гIолла Грознеи кIезиг-дукха морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, малхбоалехьара секунде 5—10 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура республике 26 — 31, Грозне 28—30 градус йIовхал йолаш хилеи тарлу.

Кхоана хувалуш морхаш а йолаш, юкъ-юкъе догIа а делхаш, цхьайолча хана теха а делхаш, тайп-тайпарча оагIонашкахьара секунде 3 — 7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура буйсана 10—15, дийнахьа 23—28 градус йIовхал йолаш хилеи тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске ул. 92. Телефонаш: редактора — 9-24-06; редакторе заместителя — 9-24-03; бехктокхама секретара — 9-24-00; отделаш: партийни вахара — 9-24-04; промышленностех транспортех — 9-24-01; юрта боахама — 9-24-06; культура — 9-24-05; кхелашкой — 9-24-07; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92, Телефоны: редактора 9-24-06; заместителя редактора — 9-24-03; ответственного секретаря — 9-24-00; отделов: партийной жизни — 9-24-04; промышленности и транспорта — 9-24-01; сельского хозяйства — 9-24-06; культуры — 9-24-05; писем — 9-24-07; корректорской — 8-89-88.

Газет арадувл шинарен, ерен, шоаттен деношка

СФ02263. «Грозненский рабочий» издательство типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 3674.